

წინასასამართლო სხდომა სისხლის სამართლის პროცესში

წინასასამართლო სხდომა სისხლის სამართლის პროცესის დამოუკიდებელი სტადიაა, თავისი მიზნებით, ამოცანებითა და შემაჯამებელი დოკუმენტით.

წინასასამართლო სხდომის თარიღის განსაზღვრა სხდომის გამართვის გარდაუვალი წინაპირობაა, რომელიც მაგისტრატი მოსამართლის უფლებამოსილებას განეკუთვნება.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში განხორციელებული ცვლილებების თანახმად, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე საკუთარი ინიციატივით ამოწმებს პატიმრობის ძალაში დატოვების საკითხს.

წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის კომპეტენციას განეკუთვნება წინასასამართლო სხდომის ისეთი არსებითად მნიშვნელოვანი საკითხების გადაწყვეტა, როგორებიცაა: მტკიცებულებათა დასაშვებობა და საქმის არსებითი განხილვისათვის გადაცემა. ამ საკითხების გადაწყვეტისას წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე ალბათობის მაღალი ხარისხის სტანდარტით ხელმძღვანელობს.

კანონმდებლობით გათვალისწინებულია როგორც სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ განჩინების, ასევე, დაუშვებლად ცნობილი მტკიცებულების შესახებ განჩინების ზემდგომ ინსტანციაში გასაჩივრების წესი.

სტატიაში ყველა ზემოჩამოთვლილ საკითხთან დაკავშირებით განხილულია სადავო პრობლემები, გაანალიზებულია კანონმდებლობა, სასამართლო პრაქტიკა და შემოთავაზებულია ავტორისეული მოსაზრებები და წინადადებები.

საკვანძო სიტყვები: წინასასამართლო სხდომა, პროცესის სტადია, ვადები, ბრალდებულის ვინაობის დადგენა, პატიმრობა, დუმის უფლება, მტკიცებულება, შეფასება, მოწამლული ხის ნაყოფი, ალბათობის მაღალი ხარისხი, განჩინება, სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტა, გასაჩივრება.

1. შესავალი

ნაშრომი შეეხება სისხლის სამართლის პროცესში წინასასამართლო სხდომის ირგვლივ არსებულ სადავო პრობლემატიკას. კვლევის აქტუალურობა განპირობებულია ბოლო წლების განმავლობაში წინასასამართლო სხდომის ფარგლებში განსახილველ საკითხებთან დაკავშირებით განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებებით და პრაქტიკაში არსებული არსებითად არაერთგვაროვანი მიდგომებით.

* სამართლის დოქტორი, აღმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის მოწვეული ლექტორი.

2. წინასასამართლო სხდომა სისხლის სამართლის პროცესის სტადიათა სისტემაში

წინასასამართლო სხდომა (ინგლ.*preliminary hearing*)¹ სისხლის სამართლის პროცესის დამოუკიდებელი სტადიაა.

სამეცნიერო ლიტერატურაში ხშირად გამოიყენება ტერმინი "ეტაპი". ეტაპი სისხლის სამართლის პროცესში შეიძლება იყოს ერთი მოქმედების შემდეგ განხორციელებული ნებისმიერი მომდევნო მოქმედება (მაგალითად: აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების ეტაპი; მტკიცებულებათა გამოკვლევის ეტაპი და ა.შ.). ამ გაგებით, სისხლის სამართლის პროცესს არ ახასიათებს ეტაპებად დაყოფა. სისხლის სამართლის პროცესისათვის დამახასიათებელია სტადიებად დაყოფა, სადაც ტერმინი "სტადია" კონკრეტული მნიშვნელობით გამოიყენება, აქვს განმარტება როგორც ცნებას, ოფიციალურად აღიარებულია სტადიათა რაოდენობა და მათი თანმიმდევრობა სისხლის სამართლის პროცესში.

სისხლის სამართლის პროცესის სტადიისათვის დამახასიათებელი თავისებურებებია: 1. დროის დამოუკიდებელი მონაკვეთი; 2. კონკრეტული ამოცანები²; 3. სუბიექტთა წრე; 4. საპროცესო ფორმა; 5. შემაჯამებელი დოკუმენტი/გადაწყვეტილება. წინასასამართლო სხდომას აქვს ყველა ზემოთ დასახელებული ნიშანი: 1. წინასასამართლო სხდომა რიგით მეორე სტადიაა, რომელიც განხორციელდება სისხლის სამართლის პროცესში პირველი სტადიის – გამოძიების შემდეგ. წინასასამართლო სხდომას თანმიმდევრობით მოსდევს მესამე სტადია – სისხლის სამართლის საქმის არსებითი განხილვა პირველი ინსტანციის სასამართლოში. წინასასამართლო სხდომას სისხლის სამართლის პროცესში დამოუკიდებელი დროის მონაკვეთი აქვს დათმობილი და არ განხორციელდება რომელიმე სხვა სტადიის პარალელურად; 2. წინასასამართლო სხდომას აქვს თავისი კონკრეტული მიზნები და ამოცანები. წინასასამართლო სხდომის მთავარი დანიშნულებაა მტკიცებულებათა დასაშვებობისა და სისხლის სამართლის საქმის არსებითი განხილვისათვის გადაცემის საკითხების გადაწყვეტა; 3. წინასასამართლო სხდომას წარმართავს წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე,³ მხარეთა მონაწილეობით; 4. წინასასამართლო სხდომის წესი რეგულირებულია კანონმდებლობით (სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის (შემდგომში – სსსკ) 219-ე მუხლი); 5. წინასასამართლო სხდომა სრულდება შემაჯამებელი გადაწყვეტილებით, მოსამართლის განჩინებით სისხლის სამართლის საქმის არსებითი განხილვისათვის გადაცემის ან სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ (პრაქტიკაში გავრცელებულია ე.წ. საოქმო განჩინება, როდესაც მოსამართლე განჩინებას ზეპირად აცხადებს, რაც წერილობით აისახება სასამართლო სხდომის ოქმში).

¹ იხ: Federal Rules of Criminal Procedure, Rule 5.1. <https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/title_II>.

² გოგშელიძე რ. (რედ.), ავტორთა კოლექტივი, სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილი, თბ., 2008, 65.

³ წინასასამართლო სხდომას წარმართავს მაგისტრტი მოსამართლე ან რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლე. თბილისის საქალაქო სასამართლოში, საქმეთა ინტენსივობიდან გამომდინარე, მიღებულია მოსამართლეთა ვიწრო სპეციალიზაცია და მოქმედებს საგამომიებო და წინასასამართლო სხდომის კოლეგია. იხ. იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს 2016 წლის 19 თებერვლის №1/85 გადაწყვეტილება: <<http://hcoj.gov.ge/files/pdf%20gadacyvetilebebi/gadawyvetilebebi%202016/85-2016.pdf>>.

სისხლის სამართლის პროცესის სტადიათა სისტემას ახასიათებს მკაცრი თანმიმდევრობით სტადიების განხორციელება. ამასთან, ყოველი მომდევნო სტადიის განხორციელების გარდაუვალი წინაპირობაა წინმსწრები სტადიის განხორციელება. სისხლის სამართლის საქმეზე წინასასამართლო სხდომა გაიმართება მხოლოდ მას შემდეგ, რაც საქმეზე უკვე დასრულებულია გამოძიება. ასევე, სისხლის სამართლის საქმე ვერ იქნება არსებითად განხილული, ვიდრე არ გაიმართება წინასასამართლო სხდომა. წინასასამართლო სხდომა ჩატარდება ყველა სისხლის სამართლის საქმეზე, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც სისხლის სამართლის საქმეზე სისხლისსამართლებრივი დევნა/გამოძიება შეწყდება ან საპროცესო შეთანხმება დამტკიცდება გამოძიების სტადიაზე.

3. წინასასამართლო სხდომის თარიღის განსაზღვრა

3.1. თარიღის განსაზღვრის წესი

სსსკ-ის 208-ე მუხლი აწესრიგებს მაგისტრატი მოსამართლის მიერ სისხლის სამართლის საქმეზე წინასასამართლო სხდომის თარიღის დანიშვნის საკითხს. თავის მხრივ, სსსკ-ის 208-ე მუხლი შედის XX თავში, რომელიც ეთმობა ბრალდებულის სასამართლოში პირველ წარდგენას და აღკვეთის ღონისძიებებს. ნათელია, რომ წინასასამართლო სხდომის თარიღის განსაზღვრის საკითხი, თავისი მნიშვნელობით, ფაკულტატიურია და ინტეგრირებულია პირველ წარდგენასა და აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების საკითხებთან. ამას მოწმობს ის, რომ სსსკ არ ითვალისწინებს უშუალოდ წინასასამართლო სხდომის თარიღის დანიშვნის მიზნით სასამართლო სხდომის ინიცირებას/გამართვას. ამავ დროს, წინასასამართლო სხდომის თარიღის დანიშვნა გარდაუვალია, როგორც წინასასამართლო სხდომის გამართვის წინაპირობა.

ზემომოყვანილ საკითხთან დაკავშირებით სასამართლო პრაქტიკა ყოველთვის ერთგვაროვანი არ იყო. დღეს მოქმედი სსსკ-ის ამოქმედების პირველ ეტაპზე პრაქტიკაში განიმარტებოდა, რომ სსსკ-ის 196-ე მუხლის პირველი ნაწილი გარდაუვლად ავალდებულებდა პროკურორს, ყველა სისხლის სამართლის საქმეზე წარედგინა სასამართლოში შუამდგომლობა ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების შესახებ. შუამდგომლობის განხილვის დასრულებისას მაგისტრატი მოსამართლე განსაზღვრავდა წინასასამართლო სხდომის თარიღს.

აღკვეთის ღონისძიების მოთხოვნასთან დაკავშირებით პრაქტიკა თანდათანობით შეიცვალა და სსსკ-ის 198-ე მუხლის მე-2 ნაწილსა და 206-ე მუხლის მე-5 ნაწილზე დაყრდნობით განიმარტება, რომ პროკურორი არ არის ვალდებული, ყველა სისხლის სამართლის საქმეზე და ყველა ბრალდებულთან დაკავშირებით მიმართოს შუამდგომლობით სასამართლოს აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების შესახებ. თუმცა წინასასამართლო სხდომის თარიღის დანიშვნის შესახებ პრაქტიკა კვლავ იგივე რჩებოდა და ითვლებოდა, რომ, თუ არა ბრალდებულის პირველი წარდგენა, რომლის საფუძველია მხოლოდ შუამდგომლობა ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების შესახებ, სხვა წესი წინასასამართლო სხდომის თარიღის დანიშვნისა ვერ

იქნებოდა გამოყენებული. ამ გაგებით პრაქტიკაში გავრცელდა შემთხვევები, როდესაც პროკურორი ყველა სისხლის სამართლის საქმეზე მიმართავდა სასამართლოს შუამდგომლობით ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების შესახებ. უშუალოდ პირველი წარდგენის სხდომაზე იგი შუამდგომლობდა სასამართლოს წინაშე, რომ აღარ განეხილათ შუამდგომლობა აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების თაობაზე და მოსამართლეს ემსჯელა მხოლოდ წინასასამართლო სხდომის თარიღის დანიშვნის შესახებ.

დღეისათვის სასამართლო პრაქტიკაში მიღებულია, თუ პროკურორი მიიჩნევს, რომ არ არსებობს საფუძველი ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებისა, იგი სასამართლოს მიმართავს შუამდგომლობით, წინასასამართლო სხდომის თარიღის განსაზღვრის მოთხოვნით და სასამართლო სხდომა უშუალოდ ამ საკითხის განხილვის მიზნით გაიმართება. ეს პირდაპირ არ არღვევს კანონს, თუმცა მაინც არ შეესაბამება კანონის მიზანს. დღეს საპროცესო კანონმდებლობა არ იცნობს წინასასამართლო სხდომის თარიღის დანიშვნის დამოუკიდებელ წესს. არ არის განსაზღვრული შუამდგომლობის წარდგენის ვადა, შუამდგომლობის განხილვის ფორმა (ზეპირი მოსმენის გარეშე, თუ მხარეთა მონაწილეობით) და სხვ. სასამართლო პრაქტიკის გათვალისწინებით, საპროცესო კანონმდებლობა უნდა დაიხვეწოს/დაზუსტდეს და შემუშავდეს წინასასამართლო სხდომის თარიღის დანიშვნის პროცედურა იმ შემთხვევისათვის, როდესაც, პროკურორის აზრით, არ არსებობს საფუძველი ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებისა. ყველა დანარჩენ შემთხვევაში მიზანშეწონილია, წინასასამართლო სხდომის თარიღის დანიშვნის საკითხი კვლავ ინტეგრირებული იყოს პირველი წარდგენის სხდომასთან. პირველი წარდგენის სხდომა მხარეთა მონაწილეობით იმართება, სადაც მოსამართლეს შესაძლებლობა აქვს, წინასასამართლო სხდომის თარიღის განსაზღვრისას მხედველობაში მიიღოს მხარეთა პოზიციები. ასევე, თავისი შინაარსით, წინასასამართლო სხდომის თარიღის განსაზღვრა არ მოითხოვს რაიმე არსებითი გარემოებების დადგენა-განხილვას და პირველი წარდგენის სხდომის დასასრულს ამ საკითხის განხილვა (დამოუკიდებელი სასამართლო სხდომის გარეშე) უზრუნველყოფს დამატებითი ხარჯების თავიდან აცილებას და მოსამართლის რესურსის დაზოგვას.

3.2. საპროცესო ვადა

სსსკ-ის 208-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, წინასასამართლო სხდომა უნდა გაიმართოს პირის დაკავებიდან ან ბრალდებულად ცნობიდან (თუ ის არ დაუკავებიათ) არა უგვიანეს 60 დღისა.⁴ ეს ნორმა თანხვედრაშია სსსკ-ის 205-ე მუხლის მე-3 ნაწილთან, რომლის თანახმად, ბრალდებულის პატიმრობის ვადა წინასასამართლო სხდომამდე არ უნდა აღემატებოდეს 60 დღეს. წინასასამართლო სხდომის თარიღს განსაზღვრავს მაგისტრატი მოსამართლე, რა დროსაც იგი მხედველობაში იღებს მხარეთა პოზიციებს, ითვალისწინებს საქმის სირთულეს, მოცულობას

⁴ ვადებთან დაკავშირებით, შედარებისათვის, იხ., მაგალითად, აშშ-ის პრაქტიკა 18. U.S. Code №3161 – Time Limits and Exclusions, <<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/3161>>.

და ხელმძღვანელობს მხარეთა შეჯიბრებითობის პრინციპით. წინასასამართლო სხდომა გამოძიების შემდგომი, სასამართლო სტადიაა, რაც გამორიცხავს წინასასამართლო სხდომის მსვლელობისას ან მის შემდეგ გამოძიების წარმოებას. შესაბამისად, წინასასამართლო სხდომის თარიღისათვის მხარეებს დასრულებული უნდა ჰქონდეთ მტკიცებულებათა მოპოვება და მზად იყვნენ სასამართლოს წინაშე საკუთარი პოზიციების დამაჯერებლად წარმოჩენისათვის. ამიტომ მაგისტრატის მოსამართლე ვალდებულია, მხარეებს საკმარისი დრო და საშუალება მისცეს ბრალდებისა და დაცვის მოსამზადებლად.⁵

სსსკ-ის 169-ე მუხლის მე-8 ნაწილის თანახმად, დანაშაულის ერთი შემთხვევის გამო, წინასასამართლო სხდომის დაწყებამდე პირი ბრალდებულად შეიძლება ცნობილი იყოს არაუმეტეს 9 თვისა. ამასთან, სსსკ-ის მე-8 მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით, ბრალდებულს სწრაფი მართლმსაჯულების უფლება აქვს და, აქვე, მასზე უარის თქმის უფლება აქვს, თუ ეს აუცილებელია დაცვის სათანადოდ მომზადებისათვის. ზემოთქმულიდან გამომდინარე, მხარე(ებ)ის შუამდგომლობით, წინასასამართლო სხდომისთვის განსაზღვრული ვადა შეიძლება გაგრძელდეს. კანონი არ განსაზღვრავს, თუ რამდენჯერ შეუძლია(თ) მხარე(ებ)ს ვადის გაგრძელების მოთხოვნით შუამდგომლობის წარდგენა, თუმცა, ჯამში ეს ვადა ვერ გასცდება სსსკ-ის 169-ე მუხლის მე-8 ნაწილით განსაზღვრულ 9 თვეს.

იმ შემთხვევაში, თუ მხარე(ები) მაგისტრატის მოსამართლის მიერ განსაზღვრული წინასასამართლო სხდომის თარიღზე ადრე მოამზადებს/მოამზადებენ პოზიციას, კანონი ითვალისწინებს კვლავ მაგისტრატის მოსამართლის წინაშე შუამდგომლობის გზით უკვე განსაზღვრული წინასასამართლო სხდომის თარიღის გადმოწევას (შემცირებას).⁶

3.3. თარიღის განსაზღვრის კომპეტენცია

სსსკ-ის 208-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, წინასასამართლო სხდომის თარიღს განსაზღვრავს პირველი წარდგენის მაგისტრატის მოსამართლე. თავის მხრივ, სსსკ-ის 196-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, პირველი წარდგენის სხდომას ატარებს გამოძიების

⁵ იხ. სსსკ-ის 208-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034>> [14.03.2017].

⁶ წინასასამართლო სხდომის თარიღის განსაზღვრასთან დაკავშირებით საინტერესოა, მაგალითად, თუ როგორ აწესრიგებს ამ საკითხს ამერიკის შეერთებული შტატების სისხლის სამართლის პროცესის ფედერალური წესები: 5.1 წესის „ც“ ქვეპუნქტის თანახმად, მაგისტრატის მოსამართლე წინასასამართლო სხდომის თარიღს ნიშნავს გონივრულ ვადაში, მაგრამ არა უგვიანეს 14 დღისა პირველი წარდგენის სხდომიდან, თუ ბრალდებული პატიმრობაშია, და არაუგვიანეს 21 დღისა, თუ ბრალდებული არ არის პატიმრობაში. იმავე წესის `დ`- ქვეპუნქტი ითვალისწინებს ამ ვადის გაგრძელებას, რაც გულისხმობს, რომ მაგისტრატის მოსამართლე უფლებამოსილია, რამდენჯერმე გადაწიოს ეს თარიღი ბრალდებულის თანხმობით, საჯარო ინტერესის გათვალისწინებით. ბრალდებულის თანხმობის არარსებობისას მაგისტრატის მოსამართლე უფლებამოსილია, გადაწიოს თარიღი მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს აუცილებელია მართლმსაჯულების ინტერესებიდან გამომდინარე. იხ.: Federal Rules of Criminal Procedure. <https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/rule_5.1>.

ადგილის მიხედვით მაგისტრატი მოსამართლე. სსსკ-ის 208-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, წინასასამართლო სხდომის თარიღის განსაზღვრის/გაგრძელების/შემცირების შესახებ მაგისტრატი მოსამართლის გადაწყვეტილება არ საჩივრდება.

მიუხედავად იმისა, რომ პირველი წარდგენის მთავარი მიზეზია შუამდგომლობა ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების შეფარდების შესახებ და ამას ერთვის წინასასამართლო სხდომის თარიღის განსაზღვრა, ორივე საკითხი ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად გადაწყდება. სსსკ-ის 207-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების, შეცვლის ან გაუქმების შესახებ განჩინების გასაჩივრების წესი არ ვრცელდება წინასასამართლო სხდომის თარიღის შესახებ მიღებულ გადაწყვეტილებაზე.⁷

მაგისტრატი მოსამართლე ყოველთვის ვალდებულია, განსაზღვროს წინასასამართლო სხდომის თარიღი, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მხარეთა შორის დადებულია საპროცესო შეთანხმება (სსსკ-ის 208-ე მუხლი, პირველი ნაწილი). იმ შემთხვევაში, თუ პირველი წარდგენის სხდომაზე დამტკიცებული საპროცესო შეთანხმების შესახებ განაჩენი გაუქმდება, სსსკ-ის 215-ე მუხლის მე-5 ნაწილის თანახმად, საქმე პროკურორს უბრუნდება და გამოძიება გრძელდება. ამ დროს დღის წესრიგში დგება წინასასამართლო სხდომის თარიღის განსაზღვრა, რაც კვლავ გამოძიების ადგილის მიხედვით მაგისტრატი მოსამართლის კომპეტენციაა და ვერ იქნება გადაწყვეტილი საპროცესო შეთანხმების განაჩენის გაუქმების შესახებ საჩივრის განმხილველი ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოს მიერ.

4. წინასასამართლო სხდომაზე განსახილველი საკითხები

4.1. ბრალდების არსის განმარტება

წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის ერთ-ერთი პირველი მოქმედებაა ბრალდებულისათვის ბრალდების არსის და ამ ბრალდებით გათვალისწინებული სასჯელის ზომის განმარტება. აღნიშნულის შესრულებას კანონმდებელი წინასასამართლო სხდომის მოსამართლეს ავალეებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ბრალდებულის მაგისტრატ მოსამართლესთან პირველი წარდგენის შემდეგ ბრალდება შეიცვალა (სსსკ-ის 219-ე მუხლის პირველი ნაწილი). სსსკ-ის 169-ე მუხლის მე-2-მე-5 ნაწილები განსაზღვრავს ბრალის წაყენების წესს, რა დროსაც პროკურორი, (მისი დავალებით) გამომძიებელი ბრალდებულსა და მის ადვოკატს გააცნობს ბრალდების შესახებ დადგენილებას. ბრალდებული ბრალდების არსს პირველად ამ ეტაპზე იგებს. პროკურორი და გამომძიებელი სისხლის სამართლის პროცესში ბრალდების მხარეს წარმოადგენენ და მათ მიერ შესრულებულ/წარმოებულ მოქმედებებზე კანონმდებელი ზოგიერთ შემთხვევაში სასამარ-

⁷ ამ საკითხთან დაკავშირებით საინტერესოა სასამართლო პრაქტიკა, მაგალითად, იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საგამომძიებო კოლეგიის 2014 წლის 10 აპრილის №1გ/355 განჩინება, <<http://library.court.ge/judgements/89862014-04-29.pdf>>.

თლო კონტროლს (გადამოწმებას) აწესებს. ბრალდების არსის ბრალდებულის მიერ სწორედ აღქმის პირველი სასამართლო გადამოწმების შესაძლებლობა სისხლის სამართლის პროცესში ბრალდებულის პირველი წარდგენის დროს დგება და სსსკ-ის 197-ე მუხლის პირველი ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით არის გათვალისწინებული. პირველი წარდგენის მოსამართლის, როგორც შეჯიბრებით პროცესში „ნეიტრალური არბიტრის“, მიერ უშუალოდ ბრალდებულისაგან დამადასტურებელი პასუხის მიღება, რომ მას ესმის ბრალდების არსი, ემსახურება და უკვე ასრულებს ბრალდებულის ინტერესების დაცვის მიზანს. პირველი წარდგენის შემდეგ გამოძიება გრძელდება და ბრალდებულის მიმართ ბრალდება შეიძლება შეიცვალოს/დაზუსტდეს. ამ შემთხვევაში კვლავ დგება სასამართლო გადამოწმების საჭიროება და წინასასამართლო სხდომა არის პირველი წარდგენის შემდეგ ბრალდების შეცვლის შემთხვევაში პირველი შესაძლებლობა, მოსამართლემ უშუალოდ ბრალდებულისაგან გაარკვიოს ბრალდების სწორად განმარტების/აღქმის საკითხი. ამით უნდა იყოს განპირობებული სსსკ-ის 219-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ზემოგანხილული წინაპირობა. უდავოა, რომ, თუ ბრალდება არ შეცვლილა და წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე მაინც განუმარტავს ბრალდებულს ბრალდების არსს, ეს არ შეიძლება ჩაითვალოს მისი მხრიდან კანონდარღვევად, ხოლო, საპირისპირო შემთხვევაში, როდესაც ბრალდება შეიცვალა და წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე არ განუმარტავს ბრალდებულს ახალი ბრალდების არსს, აქ ბრალდებულის უფლებები ირღვევა და ეს უნდა განიმარტოს ბრალდებულისათვის უფლება-მოვალეობათა განუმარტებლობად. სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ, რადგან კანონი არ ითვალისწინებს საქმის არსებითად განმხილველი მოსამართლის მხრიდან ბრალდების განმარტებისას რაიმე წინაპირობას, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლესთან წინაპირობის დაწესება არასწორი და ბუნდოვანია.⁸ სსსკ-ის 230-ე მუხლით გათვალისწინებული წესი, რომ არსებითი განხილვის სხდომის თავმჯდომარემ ბრალდებულს განუმარტოს ბრალდების არსი, უნდა გამომდინარეობდეს სისხლის სამართლის საქმის არსებითი განხილვის, როგორც სისხლის სამართლის პროცესის უმთავრესი სტადიის, მნიშვნელობიდან. არსებითი განხილვის უშუალო ამოცანაა არსებითად ბრალდებასთან დაკავშირებული საკითხის გადაწყვეტა და ამ ეტაპზე კანონმდებელი ბრალდების არსთან ერთად მოსამართლის მხრიდან ბრალდებასთან დაკავშირებულ ყველა სხვა საკითხის დეტალურ განმარტებას ითვალისწინებს – სასჯელის მინიმუმი და მაქსიმუმი, შემამსუბუქებელი და დამამძიმებელი გარემოებები და სხვა.⁹

4.2. საპროცესო შეთანხმების შესაძლებლობის გარკვევა

⁸ იხ. გიორგაძე გ. (მთ. რედ.), საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბ., 2015, 653.

⁹ პირველი წარდგენის სხდომისა და წინასასამართლო სხდომის მიზანი არ არის პირის ბრალეულობის უტყუარი დადგენა. მიუხედავად იმისა, რომ კანონი ითვალისწინებს ორივე ზემოდასახელებულ შემთხვევაში საპროცესო შეთანხმების დამტკიცების შესაძლებლობას, რაც ბრალდების საკითხს გადაწყვეტს, საპროცესო შეთანხმების დამტკიცების წესი არ გულისხმობს ბრალდების საკითხის არსებითი განხილვის მეშვეობით გადაწყვეტას. ი.ბოხაშვილი (შემდგომში – ი.ბ.).

სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე არკვევს, ცნობს თუ არა ბრალდებული თავს დამნაშავედ და საპროცესო შეთანხმების დადების შესაძლებლობას. სსსკ-ის 209-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, საპროცესო შეთანხმების აუცილებელი წინაპირობაა, რომ ბრალდებული აღიარებდეს დანაშაულს. შესაბამისად, თუ წინასასამართლო სხდომაზე ბრალდებული არ აღიარებს დანაშაულს, ეს თავისთავად გამორიცხავს საპროცესო შეთანხმების შესაძლებლობას და მოსამართლის მხრიდან აღარ არის მიზანშეწონილი საპროცესო შეთანხმებაზე საუბარი. თუ ბრალდებული ნაწილობრივ მაინც აღიარებს დანაშაულს, მოსამართლე არკვევს საპროცესო შეთანხმების შესაძლებლობას. ეს არ უნდა იყოს გაგებული ვიწროდ და მხოლოდ იმ ფარგლებში, რომ მოსამართლის შეკითხვა საპროცესო შეთანხმებასთან დაკავშირებით უნდა ეხებოდეს მხოლოდ უკვე მიღწეულ შეთანხმებას, რომელსაც მხარეები წინასასამართლო სხდომაზე დასამტკიცებლად წარადგენენ. აღნიშნულთან დაკავშირებით არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა. მაგალითად, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარებში¹⁰ მოყვანილია მოსაზრება, რომ წინასასამართლო სხდომაზე მოსამართლის მიერ საპროცესო შეთანხმების შესაძლებლობის გარკვევა არ უნდა გულისხმობდეს მოლაპარაკების არსებობას, არამედ იგი მხოლოდ უკვე დადებულ შეთანხმებას უნდა შეეხებოდეს. ამ დასკვნის არგუმენტად კომენტარებში მოყვანილია 219-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ბოლო წინადადება: „ამ შემთხვევაში გამოიყენება ამ კოდექსით გათვალისწინებული დებულებები საპროცესო შეთანხმების შესახებ“. აქ კანონმდებელს არ უთქვამს, რომ გამოიყენება მხოლოდ სსსკ-ის 212-ე-213-ე მუხლები, რომლებიც უშუალოდ საპროცესო შეთანხმების შესახებ პროკურორის შუამდგომლობის განხილვა-გადაწყვეტას შეეხება. წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის მხრიდან საპროცესო შეთანხმების შესაძლებლობის გარკვევა ემსახურება, ზოგადად, საქმეზე წარმოების სამომავლო პერსპექტივის განსაზღვრას. წინასასამართლო სხდომის დროს ამ პროცედურის შედეგად შეიძლება გაირკვეს, რომ შეთანხმება უკვე გაფორმებულია, ან კვლავ მოლაპარაკება მიმდინარეობს, ან, თუნდაც, ერთ-ერთმა მხარემ გამოთქვა მზადყოფნა მოლაპარაკებაზე, თუ მეორე მხარეც თანახმა იქნება. ყველა დასახელებული ვერსია მისაღები და დასაშვებია და არ ეწინააღმდეგება კანონს. იურისტებს შორის გავრცელებული კიდევ ერთი არგუმენტი, თუ რატომ უნდა იქნეს მოაზრებული საპროცესო შეთანხმების შესაძლებლობაში მხოლოდ უკვე მიღწეული შეთანხმება, არის, რომ, თუ წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე საპროცესო შეთანხმების საკითხის გარკვევისას მის სამომავლოდ გაფორმებას იგულისხმებს, ამით იგი გამოხატავს წინასწარ თავის დამოკიდებულებას საქმესთან და მხარეებს აჩვენებს, რომ ამ საქმეზე სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტას (პირველი ინსტანციის სასამართლოში – გამამართლებელი განაჩენის დადგენას) თავიდანვე გამორიცხავს. კიდევ ერთხელ, საპროცესო შეთანხმების შესაძლებლობის გარკვევა ემსახურება ამ საქმეზე მხოლოდ პროცესის განვითარების მიმართულების პროგნოზირებას, მოლოდინების დასახვას. იმ შემთხვევაში, თუ წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის მხრიდან შეინიშნება აშკარა მოქმედებები დაცვის მხარის, თუნდაც ბრალდების მხარის დაყოლიების მიზნით საპროცესო შეთანხმების შესახებ მოლაპარაკების დაწყებაზე, აქ საკითხი მარტივად გადაწყდება სსსკ-ის 59-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტის მეშვეობით.

¹⁰ იხ. გიორგაძე ვ. (მთ. რედ.), საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბ., 2015, 654.

4.3. ბრალდებულის თანხმობის დადგენა მისი საქმის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს მიერ განხილვაზე

სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებულია მოსამართლის ვალდებულება, რომ, თუ ბრალდებულს ნაფიც მსაჯულთა განსჯადი დანაშაულისათვის აქვს ბრალდება წაყენებული, განუმარტოს მას ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს დებულებები, მასთან დაკავშირებული უფლებები და გარკვეოს, თანახმაა, თუ არა ბრალდებული, რომ მისი საქმე ნაფიც მსაჯულთა სასამართლომ განიხილოს. ეს პროცედურა ბრალდებულისაგან აქტიურ მოქმედებას მოითხოვს, პოზიციის მკაფიოდ დაფიქსირების გზით. სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-3 ნაწილისა და 226-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ანალიზის საფუძველზე შესაძლებელია გაკეთდეს დასკვნა, რომ ბრალდებულის მხრიდან შუამდგომლობა უნდა არსებობდეს მისი საქმის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს მიერ განხილვაზე უარის თქმის შესახებ, წინააღმდეგ შემთხვევაში წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე ნიშნავს ნაფიც მსაჯულთა შერჩევის სხდომის თარიღს. მაგალითად, იმ შემთხვევაში, თუ ბრალდებული დუმილის უფლებას იყენებს და ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს მიერ საქმის განხილვასთან დაკავშირებით არ დააყენებს მოთხოვნას, რომ მისი საქმე ნაფიც მსაჯულთა მონაწილეობის გარეშე იქნეს განხილული, საქმეს ნაფიცი მსაჯულები განიხილავენ. აქვე, ამ საკითხის ამ ეტაპზე გარკვევა არ უნდა ატარებდეს საბოლოო ხასიათს. ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოზე უარის თქმის უფლება ბრალდებულმა შესაძლებელია, პროცესის შემდგომ ეტაპებზე გამოიყენოს, მიუხედავად იმისა, რომ წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის მიერ საკითხის გარკვევისას მან თანხმობა განაცხადა (არ განუცხადებია უარი). პრაქტიკაში მიღებულია, რომ ბრალდებულს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოზე უარის თქმის უფლება ჰქონდეს ნებისმიერ დროს, ვიდრე შერჩეული ნაფიცი მსაჯულები ფიცს არ დადებენ.

4.4. პატიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობის საკითხის განხილვა

2015 წლის 8 ივლისს განხორციელებული ცვლილების თანახმად, სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულია წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის მიერ საკუთარი ინიციატივით პატიმარი ბრალდებულის პატიმრობაში დატოვების აუცილებლობის საკითხის გადაწყვეტა. კანონის მოთხოვნა, რომ ეს საკითხი განიხილებოდეს, თუ ბრალდებულს პატიმრობა აქვს შეფარდებული, უნდა გულისხმობდეს შემთხვევებს, როდესაც ბრალდებულის/მეზღინე ბრალდებულის მიმართ ამ საქმეზე აღკვეთის ღონისძიების სახით გამოყენებულია პატიმრობა, მათ შორის, გირაოს გამოყენების უზრუნველყოფის მიზნით. პატიმრობის აუცილებლობის საკითხის განხილვა სავალდებულოა წინასასამართლო სხდომის მოსამართლისათვის და მან ეს საკითხი საკუთარი ინიციატივით პირველსავე წინასასამართლო სხდომაზე უნდა განიხილოს, აღკვეთის ღონისძიების შესახებ მხარეთა შუამდგომლობის არსებობის/არარსებობის მიუხედავად. აღკვეთის ღონისძიების შესახებ მხარეთა შუამდგომლობის არსებობის/არარსებობის მიუხედავად. აღკვეთის ღონისძიების შესახებ მხარეთა შუამდგომლობის არსებობის/არარსებობის მიუხედავად.

ნისძიების შესახებ შუამდგომლობის უწყვეტად განხილვის წესის შესაბამისად, პირველი წინასასამართლო სხდომის გახსნის შემდეგ მისი რაიმე მიზეზით გადადება არ შეიძლება შეეხოს პატიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობის საკითხს. ვერ იქნება გაზიარებული მოსაზრება, რომ, რადგან სსსკ-ის 206-ე მუხლის წესი და სტანდარტი გამოიყენება წინასასამართლო სხდომაზე მოსამართლის მიერ აღკვეთის ღონისძიების საკითხის განხილვისას, ამ მუხლის მე-3 და მე-8 ნაწილებით გათვალისწინებული შუამდგომლობის განხილვის 24-საათიანი ვადა წინასასამართლო სხდომაზეც უნდა გავრცელდეს. სსსკ-ის 206-ე მუხლი აწესრიგებს უშუალოდ აღკვეთის ღონისძიების გამოყენება/შეცვლა/გაუქმებას, როგორც დამოუკიდებელ პროცედურას, ხოლო წინასასამართლო სხდომაზე აღკვეთის ღონისძიების საკითხის განხილვა უნდა ჩაითვალოს ერთ-ერთ მიმდინარე საკითხად, რომელიც, როგორც წესი (შესაძლოა, პირველი წინასასამართლო სხდომისთვის მხარეს არ ჰქონდეს შუამდგომლობა აღკვეთის ღონისძიების შესახებ და მოგვიანებით დააყენოს (სსსკ-ის 206-ე მუხლის პირველი ნაწილი)), პირველსავე წინასასამართლო სხდომაზე განიხილება უწყვეტობის გათვალისწინებით. წინასასამართლო სხდომაზე დაყენებული აღკვეთის ღონისძიების შესახებ შუამდგომლობის გადაწყვეტისას მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული სსსკ-ის 93-ე მუხლის მე-5 ნაწილი, რომლის თანახმად, სასამართლოში დაყენებული შუამდგომლობა განხილულ და გადაწყვეტილი უნდა იქნეს დაუყოვნებლივ. საკითხის განხილვის შედეგად მოსამართლე იღებს გადაწყვეტილებას სსსკ-ის 206-ე მუხლის მე-5 ნაწილით გათვალისწინებული უფლებამოსილების ფარგლებში. იმ შემთხვევაში, თუ მოსამართლე აღარ მიიჩნევს აუცილებლად ბრალდებულის მიმართ პატიმრობის გამოყენების აუცილებლობას, იგი უფლებამოსილია, გამოიყენოს ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიება ან საერთოდ უარი თქვას მასზე. ვინაიდან დღეს პრაქტიკაში აქტიურად განიხილება გირაოს გამოყენების უზრუნველყოფის მიზნით პატიმრობის შეფარდების პრობლემა (სსსკ-ის მე-200 მუხლი, მე-6 ნაწილი), განმარტების სახით უნდა აღინიშნოს, რომ დაკავებული ბრალდებულის მიმართ გირაოს გამოყენების უზრუნველყოფის მიზნით, პატიმრობის სავალდებულოდ შეფარდებისაგან განსხვავებით, პატიმრობის ძალაში დატოვების საკითხის განხილვის შედეგად მოსამართლე უფლებამოსილია, პატიმრობა შეცვალოს გირაოთი ისე, რომ არ გამოიყენოს მისი პატიმრობით უზრუნველყოფა, ვინაიდან პატიმრობის აუცილებლობის შემოწმების მომენტისათვის შეიძლება აღარ არსებობდეს ის საფრთხეები, რაც ივარაუდება, რომ აუცილებლად არსებობს დაკავებული ბრალდებულის შემთხვევაში (მიმალვა და სხვ.). ამავე არგუმენტების გათვალისწინებით, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე უფლებამოსილია, გაუუქმოს პატიმრობა ბრალდებულს, რომელსაც იგი შეფარდებული ჰქონდა გირაოს უზრუნველყოფის გამო, მიუხედავად გირაოს სრულად ან ნაწილობრივ გადახდის პირობისა. სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, საკითხის პირველად განხილვის შემდეგ სასამართლო ვალდებულია, თავისი ინიციატივით, 2 თვეში ერთხელ მაინც განიხილოს საკითხი პატიმრობის ძალაში დატოვების შესახებ. ეს ვალდებულება წინასასამართლო სხდომის მოსამართლეს აქვს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ საკითხის პირველად განხილვის შედეგად ბრალდებულის მიმართ პატიმრობა ძალაში დარჩა. პატიმრობის გაუქმების შემთხვევაში სასამართლოს მიერ საკითხის თავისი ინიციატივით განხილვა შედეგად ვერ გამოიღებს ბრალდებულის მიმართ უფრო მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების, მით უმეტეს, პატიმრობის გამოყენებას. იმ შემთხვევაში, თუ ორთვიანი ინტერვალის დაცვით პატიმრობის ძალაში დატოვების საკითხის განხილვა კვლავ დღის წესრიგში დადგება წინასასამართლო სხდომაზე (წინასასამართლო სხდომისთვის რაიმე განსაზღვრული ვადა არ არის დაწესებული და სრულიად შესაძლებელია, რომ იგი 2 თვეზე მეტ

ხანს გაგრძელდეს), აღნიშნულის იმავე მოსამართლის მიერ შესრულება არ წარმოქმნის კანონში რაიმე ხარვეზს. წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის მიერ მისივე გადაწყვეტილების ხელახლა შემოწმება არ წარმოშობს მისი მხრიდან არაობიექტურობის საფრთხეებს, ვინაიდან ეს პროცედურა არ ექცევა გასაჩივრების ფარგლებში, არამედ გონივრული პერიოდულობით ვითარების ხელახლა შეფასებას და გადაწყვეტილების მიღებას გულისხმობს. წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის მიერ პატიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობის საკითხის შედეგად მიღებული განჩინება არ საჩივრდება, ამ საკითხის განხილვა ხდება სსსკ-ის 206-ე მუხლის მიხედვით, მაგრამ მასზე არ ვრცელდება სსსკ-ის 207-ე მუხლით დადგენილი გასაჩივრების წესი.

4.5. მტკიცებულებათა დასაშვებობა

სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი ითვალისწინებს წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის ერთ-ერთ უმთავრეს უფლებამოსილებას – მტკიცებულებათა დასაშვებობის შესახებ შუამდგომლობების განხილვას (*motions in limine*¹¹). ეს პროცედურა წინასასამართლო სხდომის ამოცანა და მიზანია. წინასასამართლო სხდომაზე მტკიცებულებათა დასაშვებობის¹² საკითხის გარკვევა ამოცანაა მთავარი მიზნის მისაღწევად – არსებითი განხილვისათვის საქმის გადაცემის საკითხის გადასაწყვეტად. ამავე დროს, მტკიცებულებათა დასაშვებობის საკითხის გადაწყვეტის მიზანია, დაუშვებელი მტკიცებულება არ მოხვდეს საქმის არსებითი განხილვის მოსამართლესთან, რაც უზრუნველყოფს არსებითად საქმის განმხილველი მოსამართლის მხრიდან პირის დამნაშავეობის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებას მხოლოდ დასაშვებ მტკიცებულებათა შეფასებით. აღნიშნულს განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, როდესაც საქმეს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო განიხილავს.¹³ ითვლება, რომ წინასასამართლო სხდომაზე მტკიცებულებათა დასაშვებობის შემოწმება სწორედ ნაფიც მსაჯულთა მიერ საქმის განხილვისას ატარებს გადაწყვეტ პროვენციულ ხასიათს, რათა არ მოხდეს ნაფიც მსაჯულთა შეცდომაში შეყვანა (*mislead*). იმ შემთხვევაში, როდესაც საქმე ნაფიც მსაჯულთა მონაწილეობის გარეშე განიხილება და მტკიცებულებათა შეფასებას არსებითად განმხილველი მოსამართლე ახდენს, მას თავად შესწევს უნარი, გადაწყვეტილების მიღებისას მხედველობაში არ მიიღოს დაუშვებლობის ნიშნების მქონე მტკიცებულება.

¹¹ Manela S. S., *Motions in Limine: On the Threshold of Evidentiary Strategy*, Arent Fox Washington, D.C., 2003, 1-10, <<http://apps.americanbar.org/labor/lel-aba-annual/papers/2003/strategic.pdf>>; Montz C.L., *Trial Objections from Beginning to End: The Handbook for Civil and Criminal Trials*, 29 Pepp. L. Rev. Iss. 2 (2002), 13-15, <<http://digitalcommons.pepperdine.edu/plr/vol29/iss2/1>>.

¹² დასაშვებობის კუთხით მტკიცებულებათა შემოწმება არის ძირითადი მიდგომა, რომლითაც წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე ხელმძღვანელობს, და არა პირიქით, მტკიცებულებათა დაუშვებლობა. ეს განპირობებულია შეჯიბრებით პროცესში მხარეთა უფლებით, მოიპოვოს, წარადგინოს და გამოიკვილოს ყველა შესაბამისი მტკიცებულება (სსსკ-ის მე-9 მუხლი, მე-2 ნაწილი) და სასამართლოს როლით, შეუქმნას მხარეებს ამისათვის თანაბარი შესაძლებლობები (სსსკ-ის 25-ე მუხლი, 1-ლი-მე-2 ნაწილები). მოსამართლე ამოწმებს მტკიცებულებას დასაშვებობის კუთხით და თუ მტკიცებულება დასაშვებია არ არის, ის დაუშვებელია. ი.ბ.

¹³ იხ.: *თუმანიშვილი გ.*, სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, თბ., 2014, 241.

4.5.1. მოწამლული ხის ნაყოფის თეორია

დაუშვებელ მტკიცებულებას შეეხება სსსკ-ის 72-ე მუხლი, რომლის პირველი ნაწილით მოცემულია ე.წ. „მოწამლული ხის ნაყოფის თეორია“. მისი მთავარი არსი ბრალდებულის დაცვაა, რათა მის მიმართ დადგენილი გამამტყუნებელი განაჩენი ემყარებოდეს მხოლოდ კანონიერი გზით მოპოვებულ უტყუარ მტკიცებულებებს. სსსკ-ის 72-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, „არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულება და ამგვარი მტკიცებულების საფუძველზე კანონიერად მოპოვებული სხვა მტკიცებულება, თუ ის აუარესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას, დაუშვებელია, და იურიდიული ძალა არ გააჩნია“. მოწამლული ხის ნაყოფის თეორიიდან გამონაკლისის სახით განიხილება შემთხვევები: 1. დამოუკიდებელი წყაროს არსებობა; 2. გარდაუვალი აღმოჩენის ვითარება; 3. უმართებულობის განწმენდა (შემსუბუქება).¹⁴ გამონაკლისი შემთხვევები შეეხება უკანონოდ მოპოვებული მტკიცებულების საფუძველზე მოპოვებულ მტკიცებულებას, გარდა მე-3 შემთხვევისა, რომელიც ორივე მტკიცებულებასთან მიმართებით მიიღება მხედველობაში. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს კანონმდებლობა ითვალისწინებს „მოწამლული ხის ნაყოფის“ მხოლოდ ძირითად თეორიას და უშუალოდ არ მოიყვანს ზემოდასახელებულ გამონაკლის შემთხვევებს, პრაქტიკაში მტკიცებულებათა დასაშვებობის საკითხის განხილვისას მხედველობაში მიიღება როგორც თვითონ თეორია, ასევე, მისგან გამონაკლისი შემთხვევები. გამონაკლისი შემთხვევების გამოყენების ერთ-ერთი სამართლებრივი საფუძველია სსსკ-ის 72-ე მუხლის პირველი ნაწილის ჩანაწერი: „არსებითი დარღვევით...“.

სსსკ-ის 72-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, მტკიცებულებ(ებ)ის დაუშვებლად ცნობა მოსამართლის მხრიდან რამდენიმე შეფასებითი გარემოების დადგენას მოითხოვს: ერთი, მოსამართლემ უნდა შეაფასოს, არსებითია დარღვევა, თუ სახეზეა მექანიკური შეცდომა და, მეორე, უნდა დაადგინოს, არის თუ არა მეორე მტკიცებულება მოპოვებული ამ არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულების საფუძველზე. დარღვევის არსებობის განსაზღვრისას მოსამართლე სხვა გარემოებებთან ერთად აფასებს დარღვევის მნიშვნელობას და მხედველობაში იღებს, თუ რამდენად იმოქმედა დარღვევამ შედეგზე. ამიტომ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში მოსამართლე ინდივიდუალურად განსაზღვრავს დარღვევის ხასიათს და ადგენს, არსებითი იყო დარღვევა თუ არა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც სსსკ თვითონ ანიჭებს ამა თუ იმ საპროცესო მოთხოვნის დარღვევას არსებითი დარღვევის ხასიათს. მაგალითად, სსსკ-ის 175-ე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, „თუ დაკავებისას პირს არ განემარტა ამ კოდექსის 174-ე მუხლით გათვალისწინებული უფლებები და არ გადაეცა დაკავების ოქმი, ... თავისუფლებაშეზღუდული პირი დაუყოვნებლივ უნდა გათავისუფლდეს“. აქ საპროცესო მოთხოვნის შეუსრულებლობას კანონმდებელმა თავად მიანიჭა არსებითი დარღვევის ხასიათი და დააწესა საპროცესო სანქცია შედეგის ანულირების სახით. ზემომოყვანილი მსჯელობიდან გამომდინარე, ერთი და იმავე შინაარსის დარღვევა ერთ შემთხვევაში შესაძლოა, არსებითი

¹⁴ საკითხთან დაკავშირებით უფრო ვრცლად იხ. *ჩხეიძე ი.*, მტკიცებულებათა დასაშვებობის პრობლემა სისხლის სამართლის პროცესში, თბ., 2010, 68-81.

დარღვევის ხასიათს ატარებდეს, ხოლო სხვა შემთხვევებში შეფასდეს, როგორც არაარსებითი ხასიათის ტექნიკური შეცდომა. ამის გათვალისწინებით, სასამართლო პრაქტიკაში არსებული შემთხვევები, თუ შესაფასებელი გარემოება საქმეში არსებული სხვა გარემოებებისგან დამოუკიდებლად იქნება განხილული, ხშირად პარადოქსულია.

შესაძლებელია, მოყვანილ იქნეს რამდენიმე მაგალითი: ერთ-ერთ საქმეზე ო.პ. დაიკითხა მოწმის სახით. დაკითხვისთანავე იგი დააკავეს ბრალდებულის სახით და გაიყვანეს მოწმის სახით მიცემული ჩვენების ადგილზე შესამოწმებლად. ჩვენების ადგილზე შემოწმების ოქმის მიხედვით, ო.პ.-ს საგამომიებო მოქმედების ჩატარების წინ განემარტა მისი, როგორც მოწმის, უფლებები. დაცვის მხარემ იშუამდგომლა ჩვენების ადგილზე შემოწმების ოქმის დაუშვებლად ცნობის შესახებ, რადგან ო.პ. ჩვენების ადგილზე შემოწმების მომენტისათვის უკვე ბრალდებულის სტატუსს ატარებდა და მისთვის უნდა განემარტათ მისი, როგორც ბრალდებულის უფლებები. შუამდგომლობა არ დაკმაყოფილდა, რადგან აღნიშნული დარღვევა შეფასდა როგორც ტექნიკური შეცდომა და არა არსებითი დარღვევა; მეორე შემთხვევაში, საქმეში არსებობდა მოწმეთა დაკითხვის ოქმები. დაცვის მხარემ იშუამდგომლა ორი მოწმის დაკითხვის ოქმების დაუშვებლად ცნობის შესახებ, რადგან ოქმებში მითითებული დაკითხვის დაწყებისა და დამთავრების დრო ერთმანეთს კვეთდა. პირობითად, ერთი დაკითხვის ოქმის მიხედვით, დაკითხვა დაიწყო 11⁰⁰ სთ-ზე და დამთავრდა 12⁰⁰ სთ-ზე, ხოლო მეორე ოქმის მიხედვით, დაკითხვა დაიწყო 11³⁰ სთ-ზე და დამთავრდა 13⁰⁰ სთ-ზე. ამ შემთხვევაში მოსამართლემ დარღვევა არსებით დარღვევად შეაფასა და ორივე დაკითხვის ოქმი დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნო.

პრაქტიკასა და ლიტერატურაში ხშირად არასწორად განმარტავენ, რომ თითქოს სსსკ-ის 72-ე მუხლის პირველი ნაწილი დასაშვებად ცნობდეს დაცვის მხარის მიერ არსებითი დარღვევით მოპოვებულ მტკიცებულებას და მის საფუძველზე კანონიერად მოპოვებულ მტკიცებულებას. დაცვის მხარის მიერ თუნდაც არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულების დასაშვებობის საკითხის განხილვისას შეუსაბამოა სსსკ-ის 72-ე მუხლის პირველი ნაწილის გამოყენება, ვინაიდან ეს ნორმა საერთოდ არ აწესრიგებს ბრალდებულის სასარგებლოდ მოპოვებული მტკიცებულების საკითხს. იგი მხოლოდ იმ მტკიცებულებებს შეეხება, რომლებიც აუარესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას, ე.ი. ეწინააღმდეგება ბრალდებულის პოზიციას ამ კონკრეტულ სისხლის სამართლის საქმეზე. შესაბამისად, სსსკ-ის 72-ე მუხლის პირველი ნაწილი ბრალდების მხარის მიერ მოპოვებულ, ბრალდების დამადასტურებელ მტკიცებულებებს შეეხება მხოლოდ. აღნიშნული ნორმა საერთოდ არ გადაწყვეტს დაცვის მხარის მტკიცებულების ბედს. ეს არ ნიშნავს, რომ არსებითი დარღვევით მოპოვებული დაცვის მტკიცებულება უდავოდ დასაშვებია.¹⁵ სსსკ-ის 72-ე მუხლის მე-3 ნაწილი ითვალისწინებს ბრალმდებლის მიერ დაცვის მხარის მტკიცებულების დაუშვებლობის მტკიცების ტვირთს. ასევე, საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის მე-7 ნაწილის თანახმად, „კანონის დარღვევით მოპოვებულ მტკიცებულებას იურიდიული ძალა არა აქვს“. ეს თანაბრად შეეხება როგორც ბრალდების, ისე დაცვის მხარის მტკიცებულებებს.

¹⁵ დაცვის მხარის მტკიცებულებათა დაუშვებლობასა და მის საფუძველზე მოპოვებული მტკიცებულების დასაშვებობის შესახებ იხ. მაგალითად, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2017 წლის 27 თებერვლის განჩინება: <<http://library.court.ge/judgements/35582017-03-07.pdf>>.

4.5.2. პრეიუდიცია

სსსკ-ის 73-ე მუხლი ითვალისწინებს გარემოებებს, რომლებიც გამოკვლევის გარეშე მტკიცებულებად მიიღება. აქ პრეიუდიციის ერთ-ერთი სადავო საკითხი უნდა იქნეს განხილული. კერძოდ, სსსკ-ის 73-ე მუხლის პირველი ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტის თანახმად, გამოკვლევის გარეშე მტკიცებულებად მიიღება „ნებისმიერი სხვა გარემოება თუ ფაქტი, რომელზეც მხარეები შეთანხმდებიან“. ამ ჩანაწერს მეცნიერი თუ პრაქტიკოსი იურისტები სხვადასხვაგვარად განმარტავენ. იურისტთა ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ წინასასამართლო სხდომაზე მტკიცებულებათა დასაშვებობის საკითხის განხილვისას მოსამართლეს საკუთარი ინიციატივით ეკრძალება მხარეთა მიერ უდავო მტკიცებულებად აღიარებული მტკიცებულების დასაშვებობის შემოწმება და მისი დაუშვებლად ცნობა;¹⁶ მეორენი თვლიან, რომ მოსამართლე არ არის შეზღუდული მხარეთა პოზიციით და უფლებამოსილია, დაუშვებლად ცნოს კანონის არსებითი დარღვევით მოპოვებული, თუნდაც მხარეთა მიერ უდავოდ მიჩნეული მტკიცებულება.¹⁷

მხარეთა მიერ უდავოდ აღიარებული გარემოება თუ ფაქტი მხოლოდ იმ შემთხვევაში მიიღება გამოკვლევის გარეშე მტკიცებულებად და შეიძლება საფუძვლად დაედოს სასამართლო გადაწყვეტილებას, თუ ის გადალახავს დასაშვებობის ეტაპს წინასასამართლო სხდომაზე. სსსკ-ის 73-ე მუხლი მიუთითებს გამოკვლევის გარეშე, და არა დასაშვებობის შემოწმების გარეშე, მტკიცებულებად გარემოების დაშვებას. ამიტომ დასაშვებობის შემოწმებისაგან პრეიუდიცია არ იცავს ამა თუ იმ ფაქტს ან გარემოებას, რაზეც მხარეები შეთანხმდებიან. ნორმის მიზანია, საპროცესო ეკონომიის უზრუნველსაყოფად, მხარეთა შეთანხმებით, არსებითად განმხილველ მოსამართლეს მისცეს შესაძლებლობა, განაჩენის დასაბუთებისას გაიზიაროს მტკიცებულება, რომელიც არ გამოკვლეულა საქმის არსებითი განხილვისას (გამონაკლისი შემთხვევა სსსკ-ის 259-ე მუხლის მე-3 ნაწილიდან). ნორმის მიზანი არ არის, მხარეთა შეჯიბრებითობის ფართო გაგებით, მხარეებისათვის უფლების მინიჭება, თავად გადაწყვიტონ დისკრეციულად, თუნდაც კანონდარღვევით მოპოვებული, მტკიცებულების დასაშვებობის საკითხი. თავად შეჯიბრებითობის პრინციპი, მხარეებისათვის თანასწორობის საფუძველზე მტკიცებულებათა მოპოვების/წარდგენის/გამოკვლევის უფლების მინიჭებისას, ითვალისწინებს

¹⁶ ზოგადად, როდესაც დავობენ, აქვს თუ არა წინასასამართლო სხდომის მოსამართლეს უფლებამოსილება, საკუთარი ინიციატივით განიხილოს მტკიცებულების დასაშვებობის საკითხი, თუ მხარეს ამის შესახებ არ უთხოვია, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ის გარემოება, რომ სსსკ-ის 83-ე მუხლის მე-4 ნაწილის საფუძველზე საქმის მასალების სასამართლოსათვის გაგზავნისას მხარეები ურთავენ თხოვნას, სასამართლომ განიხილოს და დასაშვებლად ცნოს საქმეში წარმოდგენილი მტკიცებულებები. შესაბამისად, გარკვეული ფორმით შუამდგომლობა მტკიცებულებათა დასაშვებობის შესახებ არსებობს და არასწორია, რომელიმე კონკრეტული მტკიცებულების შესახებ სასამართლოს მიერ დასაშვებობის განხილვა მხარის კონკრეტული შუამდგომლობის გარეშე განმარტებულ იქნეს როგორც სასამართლოს მიერ ამ საკითხის საკუთარი ინიციატივით განხილვა მხარის ნების საწინააღმდეგოდ. ი.ბ.

¹⁷ იხ., მაგალითად, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის განჩინებები: 2015 წლის 16 სექტემბრის განჩინება საქმეზე №1გ/1389, <<http://library.court.ge/judgements/38692015-09-18.pdf>>; 2015 წლის 22 აპრილის განჩინება საქმეზე №1გ/730-16, <<http://library.court.ge/judgements/68312016-10-27.pdf>>.

აღნიშნულის მხოლოდ კანონით დადგენილი წესით შესრულებას (სსსკ-ის მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილი). მოსამართლის მიერ განაჩენის დადგენა (ნაფიც მსაჯულთა მიერ ვერდიქტის გამოტანა) მართლმსაჯულების განხორციელების პროცესია, რომელიც მხარეთა შეჯიბრებითობის საფუძველზე, მაგრამ სასამართლოს დამოუკიდებლობის, კანონიერების და სხვა პრინციპებზე დაყრდნობით ხდება. მტკიცებულებათა დასაშვებობა და უდავო მტკიცებულებებზე შეთანხმება თანმიმდევრობით გადაწყდება. წინასასამართლო სხდომაზე მსჯელობენ მხარეთა მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების დასაშვებობაზე და შემდეგ, სხდომის დასასრულს, საქმის არსებითი განხილვისათვის მომზადების ეტაპზე, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე, მხარეთა მონაწილეობით ამტკიცებს მათგან მიღებულ იმ მტკიცებულებათა ჩამონათვალს, რომლებსაც მხარეები სადავოდ არ ხდიან (სსსკ-ის 220-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი). ლოგიკურია, რომ ამ ჩამონათვალში არ შეიძლება მითითებული იყოს მტკიცებულება, რომელიც წინასასამართლო სხდომის მოსამართლემ დაუშვებლად ცნო (გარდა იმ შემთხვევისა, თუ 219-ე მუხლის მე-7 ნაწილის თანახმად, ეს მტკიცებულება ცნობილია დასაშვებად სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის მოსამართლის მიერ).

პრეიუდიციასთან დაკავშირებით პრაქტიკაში ხშირად დავის საგნად არის ქვეული რამდენიმე საკითხი. ერთ-ერთი შეეხება თავად სსსკ-ის 73-ე მუხლის პირველი ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტის განსაზღვრას. საქმის არსებითად განმხილველმა სასამართლომ შეიძლება მიიჩნიოს, რომ სახეზეა გარემოება ან ფაქტი, რომელზეც მხარეები შეთანხმდნენ და ეს გარემოება ან ფაქტი გამოკვლევის გარეშე მიიღოს მხოლოდ მაშინ, როდესაც ამ გარემოების, ფაქტის შესაბამისი მტკიცებულება შედის წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის მიერ დამტკიცებულ იმ მტკიცებულებათა ჩამონათვალში, რომლებსაც მხარეები სადავოდ არ ხდიან (სსსკ-ის 220-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი). ყველა სხვა შემთხვევაში, მიუხედავად იმისა, აღნიშნულ მტკიცებულებასთან დაკავშირებით იყო თუ არა აქტიური მსჯელობა წინასასამართლო სხდომაზე, საქმის არსებითად განხილვისას მხარემ სსსკ-ით გათვალისწინებული წესის მიხედვით უნდა გამოიკვლიოს (აქვს უფლება გამოიკვლიოს) წარსადგენ მტკიცებულებათა ნუსხაში შემავალი ნებისმიერი მტკიცებულება (გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მხარეები ამაზე, როგორც უდავო მტკიცებულებაზე, საქმის არსებითი განხილვისას შეთანხმდებიან), წინააღმდეგ შემთხვევაში ეს მტკიცებულება არ შეიძლება საფუძველად დაედოს განაჩენს (სსსკ-ის 259-ე მუხლის მე-3 ნაწილი). მაგალითად, წინასასამართლო სხდომაზე წარმოდგენილი რაიმე დოკუმენტი, რომელიც დასაშვებია არსებითი განხილვისათვის, მაგრამ, ამავე დროს, არ არის შესული უდავო მტკიცებულებათა ჩამონათვალში, საქმის არსებითი განხილვისას გამოკვლეული უნდა იყოს სსსკ-ის 78-ე მუხლის პირველი ნაწილის მოთხოვნათა შესაბამისად და ამისათვის მხარემ წინასწარ უნდა მიიღოს შესაბამისი ზომები (მტკიცებულებათა ნუსხაში მიუთითოს შესაბამისი პირი/პირები მოწმის/მოწმეთა სახით დასაკითხად). ასევე, არასწორია მიდგომა, როდესაც სსსკ-ის 73-ე მუხლის პირველი ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტს უთანაბრებენ შემთხვევას, როდესაც მოწინააღმდეგე მხარე არ დავობს მხარის მიერ წარმოდგენილ მტკიცებულებაზე. შემთხვევა, როდესაც სახეზეა გარემოება ან ფაქტი, რომელზეც მხარეები შეთანხმდნენ და ეს გარემოება ან ფაქტი დამტკიცებულად (გამოკვლევის გარეშე) მიიღება, არსებობს მხოლოდ მაშინ, როდესაც ორივე მხარე თანხმდება აღნიშნულზე. თუ მტკიცებულების წარმომდგენ მხარეს სურს ამ მტკიცებულების გამოკვლევა საქმის არსებითი განხილვისას, მიუხედავად იმისა, რომ მოწინააღმდეგე მხარე სადავოდ არ ხდის წარმოდგენილ მტკიცებულებას, მტკიცებულების წარმომდგენ მხარეს უფლება აქვს, თავისუფლად გადაწყვიტოს ამ მტკიცებულების საქმის არსებითი განხილვისას გამოკვლევის საკითხი. მაგალითად, თუ წინასასა-

მართლო სხდომაზე წარმოდგენილია მოწმის გამოკითხვის ოქმი და მოწინააღმდეგე მხარე მას სადავოდ არ ხდის, წარმომდგენი მხარე თავად ირჩევს, გამოკითხვის ოქმი უდავო მტკიცებულება იყოს, თუ ამ ოქმის საფუძველზე საქმის არსებითი განხილვისას მოწმის სახით დაკითხოს გამოკითხული პირი.¹⁸

4.5.3. ჩვენების/ჩვენებების დაუშვებლობა არსებითი ურთიერთწინააღმდეგობისას

სსსკ-ის 75-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, „თუ პირის მიერ გამოკითხვისას მიწოდებულ ინფორმაციასა და მის ჩვენებას შორის ან მოწმის ჩვენებებს შორის არსებითი წინააღმდეგობაა, მხარე უფლებამოსილია, მოსამართლის წინაშე დააყენოს შუამდგომლობა ჩვენების/ჩვენებების დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობის თაობაზე“. ვიდრე უშუალოდ ჩვენების/ჩვენებების დაუშვებლობის პრობლემა იქნება განხილული, მცირე განმარტება უნდა გაკეთდეს რამდენიმე საკითხზე: ეს წესი მხოლოდ ერთი და იმავე პირის მიერ მიწოდებულ ინფორმაციასა და ჩვენებას/ჩვენებებს შეეხება და არ აწესრიგებს შემთხვევას, როდესაც ორი ან მეტი სხვადასხვა პირის მიერ მიწოდებული ინფორმაცია ან მიცემული ჩვენება/ჩვენებები ეწინააღმდეგება ერთმანეთს, როგორც ამას ხშირად მოიაზრებენ ხოლმე. ასევე, არასწორია წარმოდგენა, თითქოს პირდაპირი და ჯვარედინი დაკითხვა ერთი პირის მიერ მიცემული ჩვენებები იყოს. მოწმის დაკითხვა წარმოებს პირველად იმ მხარის მიერ, ვინც მოწმე მოიწვია (პირდაპირი დაკითხვა), შემდეგ მოწინააღმდეგე მხარის მიერ (ჯვარედინი დაკითხვა) და ამას შესაძლოა, მოჰყვეს ხელახალი პირდაპირი და ხელახალი ჯვარედინი დაკითხვა. მთელი ეს პროცესი არის მოწმის ერთი ჩვენება და მისი ჩვენებებად დაყოფა არასწორია. ჩვენებებზე საუბარი შესაძლოა, მაგალითად, როდესაც სახეზეა ერთი მოწმის მიერ გამოძიებისას მიცემული ჩვენება, იმავე მოწმის მიერ საქმის არსებითი განხილვისას მიცემული ჩვენება, სააპელაციო წესით საქმის განხილვისას მიცემული ჩვენება. ასევე ვერ იქნება გაზიარებული მოსაზრება, რომ სსსკ-ის 75-ე მუხლის მე-2 ნაწილი შეეხებოდეს ერთი ჩვენების ფარგლებში ერთი და იმავე გარემოების შესახებ ურთიერთგამომრიცხავ პასუხებს. მაგალითად, თუ თავისუფალი თხრობისა და დასმულ კითხვებზე პასუხის გაცემისას მოწმე ერთი და იმავე გარემოების შესახებ არსებითად სხვადასხვა შინაარსის ჩვენებას იძლევა, ეს არ არის საფუძველი იმისა, რომ სსსკ-ის 75-ე მუხლის მე-2 ნაწილზე მითითებით მოწინააღმდეგე მხარემ ამ ჩვენების დაუშვებლად ცნობა მოითხოვოს. რაც შეეხება უშუალოდ ინფორმაციასა და ჩვენებას, ან ჩვენებებს შორის ურთიერთწინააღმდეგობას და ამის საფუძველზე ჩვენების/ჩვენებების დაუშვებლად ცნობას, აქ პრობლემურ საკითხად განიხილავენ, თუ როდის უნდა დააყენოს მხარემ ეს შუამდგომლობა. სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, მტკიცებულებათა დასაშვებობის საკითხი წინასასამართლო სხდომის სტადიაზე გადაწყდება, ხოლო საქმის არსებითი განხილვისას მოსამართლე მხოლოდ სსსკ-ის 239-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ფარგლებში გადაწყვეტს მტკიცებულების დასაშვებობის სა-

¹⁸ ამ საკითხთან დაკავშირებით არაერთგვაროვანი პრაქტიკა არსებობდა, რაც ბოლო წლებში ერთიან მიდგომებამდე ჩამოყალიბდა და დღეს, უმეტეს შემთხვევაში, სასამართლო იზიარებს იმ გამოცდილებას, რომ მხარეს უფლება აქვს, თავად გადაწყვიტოს მტკიცებულების გამოკვლევის საკითხი, მიუხედავად იმისა, მოწინააღმდეგე მხარე გამოსაკვლევ მტკიცებულებას სადავოდ ხდის თუ არა. ი.ბ.

კითხს, თუ მხარე დამატებით მტკიცებულებას წარადგენს. პრაქტიკაში, როდესაც მხარე საქმის არსებითი განხილვისას დაკითხული მოწმის მიერ ჩვენების მიცემის შემდეგ აპელირებს ამ ჩვენებასა და მოწმის მიერ ადრე მიცემულ ინფორმაციასა თუ ჩვენებას შორის არსებითი ურთიერთწინააღმდეგობის გამო ჩვენების/ჩვენებების დაუშვებლად ცნობას, არსებითი სხდომის მოსამართლე სწორედ სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტზე დაყრდნობით ამბობს უარს შუამდგომლობის დაკმაყოფილებაზე.¹⁹ ამავე დროს, წინასასამართლო სხდომაზე ამ შუამდგომლობის დაყენება, ფაქტობრივად, გამორიცხულია, ვინაიდან ჯერ არ არსებობს მოწმის მიერ არსებით სხდომაზე მიცემული ჩვენება.²⁰ დღევანდელი კანონმდებლობის თანახმად, მხარის სწორი მოქმედებაა, რომ მსგავს სიტუაციაში გამოიყენოს მოწმის იმპიჩმენტის წესი²¹ და, ასევე, ურთიერთწინააღმდეგობის შესახებ მოსამართლის ყურადღება გაამახვილოს დასკვნით სიტყვაში და მოითხოვოს, რომ ჩვენება/ჩვენებები არ იყოს გაზიარებული მოსამართლის მიერ განაჩენის დადგენისას. ამ პრობლემურ საკითხთან დაკავშირებით არაერთი მოსაზრება არსებობს. იურისტთა ნაწილი დღეს სსსკ-ის 93-ე მუხლზე დაყრდნობით შესაძლებლად მიიჩნევს საქმის არსებითად განმხილველი მოსამართლის მიერ მტკიცებულების დასაშვებობის საკითხის განხილვას, რადგან მითითებულ მუხლს არასწორად განმარტავს, თითქოს, მხარეს ნებისმიერ სტადიაზე ჰქონდეს შუამდგომლობის დაყენების შეუზღუდავი უფლება. ასევე, ჯერ კიდევ 2013 წელს, „კონსტიტუციის 42-ე მუხლის“ მიერ ჩატარებული კვლევის²² შედეგად, შემუშავებული იყო რეკომენდაციები, რომელთა თანახმად, კვლევის ავტორების მიერ შემოთავაზებულ იქნა შემდეგი სახის ცვლილებები: „სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 93-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი უნდა ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით: “მხარეებმა შუამდგომლობა შეიძლება დააყენონ სისხლის სამართლის პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე.“ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი მნიშვნელოვანია, ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით: „4. წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე: ა) განიხილავს მხარეთა შუამდგომლობებს მტკიცებულებათა დასაშვებობის თაობაზე. ასეთი შუამდგომლობის დაყენება მხარეებს შეუძლიათ საქმის არსებით განხილვის დროსაც“. აღნიშნული ვერ იქნება გაზიარებული შემდეგ გარემოებათა გამო: სსსკ-ის 93-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალის-

¹⁹ აღნიშნულის და, ზოგადად, მტკიცებულებათა დაუშვებლობის შესახებ იხ. ასევე: *ჩომბაშვილი ქ., თომაშვილი თ., ძეზნაური გ., ოსეფაშვილი ს., პატარიძე მ.*, მტკიცებულებები სისხლის სამართლის პროცესში, ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო, თბ., 2016, 28-41.

²⁰ სასამართლო პრაქტიკა იცნობს შემთხვევებს, როდესაც წინასასამართლო სხდომაზე მოსამართლე წინსწრებით იყენებს სსსკ-ის 75-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებულ დათქმას. მაგალითად, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2016 წლის 18 მარტის განჩინებით საქმეზე №1გ/429 მოსამართლემ მთლიანად გაიზიარა წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის დასაბუთება ბრალდების მხარის მოწმეთა ნუსხიდან დაზარალებულის წარმომადგენლის ამორიცხვასთან დაკავშირებით სსსკ-ის 75-ე მუხლის მე-3 ნაწილის საფუძველზე. იხ. <<http://library.court.ge/judgements/97162016-03-23.pdf>>.

²¹ *მამაცაშვილი მ., მათიაშვილი მ., ლორია ა., ჭელიძე თ.*, პირდაპირი დაკითხვა, ჯვარედინი დაკითხვა (სახელმძღვანელო იურისტებისათვის), თბ., 2013, 145-150.

²² დაცვის უფლების ქმედითობა სისხლის სამართლის პროცესში: მტკიცებულებათა დაუშვებლად ცნობაზე შუამდგომლობის უფლება სასამართლო განხილვის ნებისმიერ ეტაპზე, კონსტიტუციის 42-ე მუხლი“, 2013, <<http://article42.ge/wp-content/uploads/2015/10/%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%92%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%A8%E1%83%98-westminster-42-%E1%83%94-%E1%83%9B%E1%83%A3%E1%83%AE%E1%83%9A%E1%83%98-%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%AA%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%A3%E1%83%A4%E1%83%9A%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%901.pdf>>.

წინებული პირობა, რომ მხარეებს უფლება აქვთ, შუამდგომლობა პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე დააყენონ მხოლოდ ამ კოდექსით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში და დადგენილი წესით – არსებითი პირობაა და მისი გაუქმება პირდაპირ ეწინააღმდეგება საპროცესო ფორმის დადგენილ ინსტიტუტს (სსსკ-ის მე-12 მუხლის მე-3 ნაწილი); რაც შეეხება სსსკ-ის 219-ე მუხლში ცვლილების შეტანას,²³ ეს მუხლი უშუალოდ წინასასამართლო სხდომას შეეხება და მიზანშეწონილი არ არის მის ფარგლებში საქმის არსებითი განხილვის რეგულაციების დაწესება. თუ კანონმდებლის ნება იქნება, რომ მხარეებს უფლება მიეცეთ, საქმის არსებითი განხილვისას დააყენონ შუამდგომლობა ურთიერთწინააღმდეგობის გამო ჩვენების/ჩვენებების დაუშვებლად ცნობის შესახებ, ამის მარტივი გადაწყვეტილებაა, თავად სსსკ-ის 75-ე მუხლის მე-2 ნაწილში შევიდეს ცვლილება და დაზუსტდეს, რომ მხარე უფლებამოსილია, საქმის არსებითი განხილვის მოსამართლის წინაშე დააყენოს შუამდგომლობა.

4.5.4. მტკიცებულების დაუშვებლად ცნობის შესახებ განჩინების გასაჩივრება²⁴

2015 წლის 19 თებერვალს განხორციელებული ცვლილების თანახმად, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის მიერ მიღებული განჩინება მტკიცებულებათა დაუშვებლად ცნობის შესახებ ერთჯერადად საჩივრდება სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიაში. ამ ცვლილების განხორციელებას წინ უძღოდა ხანგრძლივი დებატები, თუ სად და რა წესით დარეგულირებულიყო განჩინების გასაჩივრების საკითხი. ერთ-ერთი მოსაზრების თანახმად, გასაჩივრება შესაძლო იყო, არსებითი განხილვის შედეგად მიღებულ განაჩენთან ერთად მომხდარიყო სააპელაციო წესით. განაჩენთან ერთად სააპელაციო წესით ამ საკითხის მოწესრიგება არაეფექტური იქნებოდა საპროცესო ეკონომიისა და მხარეთა მტკიცებულებების წარდგენა/გამოკვლევის უფლების კუთხ-

²³ დღეის მდგომარეობით, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოში წარდგენილია კონსტიტუციური სარჩელი №821 სსსკ-ის 219-ე მუხლის არაკონსტიტუციურად ცნობის მოთხოვნით, სადაც მოსარჩელე სასარჩელო მოთხოვნის დასაბუთებისათვის მთავარ არგუმენტად იყენებს მოსაზრებას, რომ არსებითი განხილვის სტადიაზე მხარეთა უფლების შეზღუდვა, დააყენონ შუამდგომლობა მტკიცებულებათა დასაშვებობის შესახებ – ხელყოფს მხარეთა შეჯიბრებითობის პრინციპს სისხლის სამართლის პროცესში. იხ. <<http://constcourt.ge/ge/court/sarchelebi>>.

²⁴ უნდა აღინიშნოს, რომ ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა პირდაპირ არ აღიარებს მტკიცებულების დაუშვებლობის საკითხის განხილვას, როგორც მის უშუალო კომპეტენციას, თუმცა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით აღიარებული უფლების – საქმის სამართლიანი განხილვის უფლების – ფარგლებში მოიაზრებს, მათ შორის, კანონიერი გზით მოპოვებული მტკიცებულებების საფუძველზე საქმის განხილვა/გადაწყვეტას. იხ. მაგალითად: *Шестакова Л.А.*, Правовой анализ практики Европейского суда по правам человека по уголовным делам, связанным с нарушением принципа справедливого судебного разбирательства. Журн. «Основы экономики, управления и права». 2012, №1(1), 172-179; *Трубникова Т.В.*, Правила доказывания и принятия решений в уголовном процессе в механизме гарантирования каждому права на судебную защиту. Журн. «Вестник Томского государственного университета». 2012, №354, 143-149; ასევე, 2003 წელს წარმოებული კვლევა, რომელიც ევროკავშირის წევრი ქვეყნების გამოცდილებას შეეხება სისხლის სამართლის პროცესში უკანონოდ მოპოვებულ მტკიცებულებათა გამოყენების საკითხის შესახებ: Opinion on the status of illegally obtained evidence in criminal procedures in the Member States of the European Union, <http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/cfr_cdf_opinion3_2003_en.pdf>.

ით. წინასასამართლო სხდომის შედეგების მიხედვით გამოიკვლევდნენ მხარეები არსებით სხდო-
მაზე მტკიცებულებებს, ხოლო სააპელაციო წესით გასაჩივრების შედეგად, შესაძლოა, მტკიცებუ-
ლებათა ფარგლები შეცვლილიყო. ასევე, მტკიცებულებათა დასაშვებობის საკითხის შედეგად
დარჩენილ მტკიცებულებათა ერთობლიობაზე დაყრდნობით იმსჯელებდა წინასასამართლო
სხდომის მოსამართლე საქმის არსებითი განხილვისათვის გადაცემის შესახებ და იმ შემთხვევაში,
თუ სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილებას მიიღებდა, მხარე კარ-
გავდა დაუშვებელი მტკიცებულების შესახებ განჩინების გასაჩივრების უფლებას ან სისხლისსა-
მართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ განჩინების გასაჩივრების უფლებასთან ერთად უნდა გა-
ნებორციელებინა, რაც მტკიცებულების დაუშვებლად ცნობის შესახებ განჩინების გასაჩივრების
არაერთგვაროვან მიდგომებს გამოიწვევდა. ერთ-ერთი შესაძლო ვარიანტი დაუშვებელი მტკიცე-
ბულების შესახებ განჩინების გასაჩივრებისა შეიძლება ყოფილიყო საქმის არსებითი განხილვის
საწყის ეტაპზე, არსებითი განხილვის ზღურბლზე (*on the threshold of the trial*), მხარის შუამდგომ-
ლობა დაუშვებლად ცნობილი მტკიცებულების დასაშვებობის საკითხის ხელახლა განხილვის შე-
სახებ. აქ შეიძლება შედეგად მიღებული ყოფილიყო მტკიცებულების დასაშვებობის საკითხის გან-
ხილვის დუბლირება საქმის არსებითი განხილვის სტადიაზე. მხარე ყოველთვის შეეცდებოდა, გა-
მოეყენებინა ეს უფლება, მიუხედავად შუამდგომლობის საფუძვლიანობისა, რაც გაუმართლებ-
ლად გააჭიანურებდა სასამართლო განხილვას. ამიტომ მტკიცებულების დაუშვებლობის შესახებ
განჩინების გასაჩივრების საკითხის გადაწყვეტა უნდა მომხდარიყო საქმის არსებითი განხილვის
დაწყებამდე და ამის საუკეთესო შესაძლებლობას სწორედ განჩინების სააპელაციო სასამართლოს
საგამომიებო კოლეგიაში გასაჩივრება იძლეოდა. აქვე, კანონი უკვე ითვალისწინებდა სისხლისსა-
მართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ განჩინების ამ გზით გასაჩივრებას და ეს ორი საკითხი
ერთმანეთთან იმდენად მჭიდრო კავშირშია, რომ გასაჩივრების ერთიანი წესი ყველაზე ეფექტიან
საშუალებად წარმოდგება მხარეთა შეჯიბრებითობისა და მართლმსაჯულების ინტერესების უზ-
რუნველსაყოფად.

სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-7 ნაწილით გათვალისწინებული გასაჩივრების უფლებით სარგებ-
ლობს როგორც ბრალდების, ისე დაცვის მხარე. საჩივრის განხილვისას საგამომიებო კოლეგიის
მოსამართლის კომპეტენციაა, ძალაში დატოვოს ან გააუქმოს წინასასამართლო სხდომის მოსამარ-
თლის განჩინება მტკიცებულების დაუშვებლად ცნობის შესახებ. წინასასამართლო სხდომის მოსა-
მართლის განჩინება შესაძლოა, შეეხებოდეს რამდენიმე მტკიცებულების დაუშვებლად ცნობას და
განჩინების გასაჩივრებისას მხარე შეიძლება ითხოვდეს დაუშვებლად ცნობილი (ნაწილი) მტკიცე-
ბულებების დაშვებას. საგამომიებო კოლეგიის მოსამართლემ საჩივრის განხილვის შედეგად შესაძ-
ლოა, ცალკეულ მტკიცებულებებთან დაკავშირებით განჩინება ნაწილობრივ გააუქმოს, ხოლო და-
ნარჩენ ნაწილში დატოვოს უცვლელი. განჩინების გაუქმების შემთხვევაში საგამომიებო კოლეგიის
მოსამართლე თავად წყვეტს მტკიცებულების დასაშვებობას საქმის არსებით სხდომაზე გამოსაკ-
ვლევად.²⁵

²⁵ იხ., მაგალითად, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2016 წლის 20
ოქტომბრის განჩინება საქმეზე №1გ/1614-16წ., <<http://library.court.ge/judgements/98182016-10-24.pdf>>.

4.6. წინასასამართლო სხდომის შემაჯამებელი გადაწყვეტილება

წინასასამართლო სხდომის შემაჯამებელი გადაწყვეტილება შეეხება სისხლის სამართლის პროცესის აღნიშნული სტადიის მთავარი ამოცანის – არსებითი განხილვისათვის საქმის გადაცემის საკითხის გადაწყვეტას (სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტი). წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე მის კომპეტენციას მიკუთვნებულ საკითხთა დასაწყვეტად მტკიცების სხვადასხვა სტანდარტს გამოიყენებს. მაგალითად, მოსამართლე წინასასამართლო სხდომაზე აღკვეთის ღონისძიების საკითხის გადაწყვეტისას, შესაბამისად, დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტით იღებს გადაწყვეტილებას (სსსკ-ის მე-3 მუხლის მე-11 ნაწილი); საპროცესო შეთანხმების დამტკიცებისას წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოსატანად საკმარის მტკიცებულებათა სტანდარტს გამოიყენებს (სსსკ-ის მე-3 მუხლის მე-11¹ ნაწილი). მაგრამ წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის ძირითადი სახელმძღვანელო სტანდარტი, რომლის საფუძველზეც იგი შემაჯამებელ გადაწყვეტილებას მიიღებს, ალბათობის მაღალი ხარისხის სტანდარტია (სსსკ-ის მე-3 მუხლის მე-12 ნაწილი). ამ მაღალი ხარისხის ალბათობის განმსაზღვრელი ნიშნებია: წინასასამართლო სხდომაზე **წარმოდგენილ მტკიცებულებათა ერთობლიობა**; ამ მტკიცებულებათა **დამაჯერებლობა** და **ურთიერთშეთავსება**; მტკიცებულებათა **საკმარისობა**. დღეს ბევრს დავობენ იმის თაობაზე, თუ რა ეტაპზე ხდება მტკიცებულებათა შეფასება. მტკიცებულებათა შეფასება, მისი კლასიკური გაგებით, ხდება იმ მიზნით, რომ გადაწყდეს სისხლის სამართლის პროცესის მთავარი ამოცანა – ბრალდებულის დამნაშავეობა-უდანაშაულობის საკითხი, რის კომპეტენცია საქმის არსებითად განმხილველ მოსამართლეს ეკუთვნის და მტკიცებულებათა ძირითად და საბოლოო შეფასებას სწორედ არსებითად განმხილველი მოსამართლე (სასამართლო) ახდენს საქმეზე განაჩენის დადგენისას (სასამართლო თათბირისას). საქმის ნაფიც მსაჯულთა მიერ განხილვის შემთხვევაში, შესაბამისად, მტკიცებულებათა შეფასების საფუძველზე მიიღებენ ვერდიქტს ნაფიცი მსაჯულები. რაც შეეხება მტკიცებულებათა წინასწარ შეფასებას (სადაც არ უნდა იქნეს ნაგულისხმევი მტკიცებულების შეფასება, როგორც მტკიცების პროცესის დამაგვირგვინებელი ეტაპი), მას ახდენენ, მაგალითად, მხარეები, საკუთარი პოზიციის სტრატეგიის დაგეგმვის მიზნით. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პროკურორის მიერ მტკიცებულებათა (გამომიების სტადიაზე ისინი ჯერ კიდევ ინფორმაციის, შესაძლო მტკიცებულების სტატუსს ატარებენ) წინასწარი შეფასება, რაც საშუალებას აძლევს მას, სწორად განსაზღვროს სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების, დაწყებაზე უარის, შეწყვეტის, განახლების, გაგრძელების, ბრალდების ფარგლების შეცვლის ბედი. რაც შეეხება წინასასამართლო სხდომის მოსამართლეს, მტკიცებულებათა დასაშვებობის გადაწყვეტისას იგი ამოწმებს²⁶ მტკიცებულების წარმომავლობის კანონიერებას, მათ შორის: სსსკ-ის 83-ე მუხლით გათვალისწინებული წესების დაცვას (სსსკ-ის 72-ე მუხლის პირველი ნაწილი), სარწმუნოობას (ნამდვილობას) (სსსკ-ის 72-ე მუხლის მე-2 ნაწილი; 78-ე მუხლის პირველი ნაწილი) და წყვეტს ამ მტკიცებულების დასაშვებობის საკითხს მისი შემდგომი გამოკვლევა-შეფასებისთვის ან დაუშვებლად ცნობს მას (*suppression of evidence*). სხვა სიტყვებით, წინასასამართლო სხდომის მოსა-

²⁶ იხ. *აქუბარდია ი.*, დაცვის ხელოვნება, თბ., 2011, 158-166.

მართლე ახდენს მტკიცებულების ანალიზს და წყვეტს, ვარგისია თუ არა მტკიცებულება, რომ შეფასდეს (მტკიცებულების ვარგისიანობა – *пригодность доказательства*). მტკიცებულების არარელევანტურობის გამო დაუშვებლად ცნობას წინასასამართლო სხდომაზე, როგორც წესი, მოსამართლე თავს არიდებს, რასაც ახსნის იმ მიზეზით, რომ პროცესის ამ სტადიაზე არ ხდება მტკიცებულებათა გამოკვლევა, ე.ი. მისი შინაარსობრივი განხილვა და ამ საკითხს საქმის არსებითი განხილვის მოსამართლეს მიანდობს.²⁷ ზოგადად, რელევანტურობა, როგორც დასაშვებობის განმსაზღვრელი ნიშანი, ნამდვილად სცილდება შემოწმების გზით საქმეზე შესახებობის დადგენას და, უდავოდ, შეიცავს სხვა მტკიცებულებათა და გარემოებათა მხედველობაში მიღებით ამ მტკიცებულების სისხლის სამართლის საქმეზე მნიშვნელობის განსაზღვრას, რაც მტკიცებულების შეფასების საკითხია და არსებითად განმხილველი მოსამართლის (ნაფიცი მსაჯულების) პრეროგატივაა (*weight vs. admissibility of the evidence*²⁸).²⁹

საქმის არსებითი განხილვისათვის გადაცემის საკითხის გადაწყვეტისას წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე დასაშვებ მტკიცებულებებს სინთეზურად, ერთობლიობაში განიხილავს ურთიერთშეთავსებისა და საკმარისობის კუთხით. უნდა ითქვას, რომ წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის სახელმძღვანელო სტანდარტის საკანონმდებლო რეგულირება უფრო ღრმა, შეფასებითი პროცესის შთაბეჭდილებას ტოვებს, ვიდრე საჭიროა და სინამდვილეში ხდება. ამ სტანდარტით გათვალისწინებული თვისებების უმრავლესობა (ერთობლიობა, დამაჯერებლობა, ურთიერთშეთავსება, საკმარისობა) ემთხვევა სსსკ-ის 82-ე მუხლისა და მე-3 მუხლის მე-13 ნაწილით გათვალისწინებული მტკიცებულების შეფასების კრიტერიუმებს (დასაშვებობა, უტყუარობა, შეთანხმებული და საჭირო ერთობლიობა). აღნიშნულს ლოგიკური ახსნა აქვს. წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის სტანდარტი, როგორც მტკიცების პროცესის შემადგენელი ეტაპი, მიმართულია პირის ბრალეულობაზე, გამამტყუნებელ განაჩენზე (სსსკ-ის მე-3 მუხლის მე-12 ნაწილი; 219-ე მუხლის მე-5 ნაწილი) ისევე, როგორც გონივრული ეჭვის მიღმა სტანდარტი. მათ შორის სხვაობაა ის, რომ წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე პირის ბრალეულობასა და გამამტყუნებელ განაჩენს ალბათობის მაღალი ხარისხით „წინასწარმეტყველებს“; ხოლო არსებითი განხილვის მოსამართლე ამ საკითხს გონივრული ეჭვის მიღმა რწმენით წყვეტს. მსჯელობის შედეგად აშკარაა, რომ წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის კომპეტენცია საქმის არსებითი

²⁷ სასამართლო პრაქტიკა იცნობს შემთხვევას, როდესაც წინასასამართლო სხდომაზე მტკიცებულების დაუშვებლად ცნობის შესახებ განჩინების ძალაში დატოვებისას სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგია მსჯელობს რელევანტურობასა და მტკიცებულების შეფასების სხვა თვისებებზე, თუმცა ამ კონკრეტულ შემთხვევაში მტკიცებულების დაუშვებლად ცნობის საფუძველად მაინც კანონის არსებითად დარღვევაა მიჩნეული. იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2015 წლის 2 ნოემბრის განჩინება №1g/1721-15, <<http://library.court.ge/judgements/49452015-11-06.pdf>>.

²⁸ იხ. <http://federalevidence.com/pdf/2010/03-Mar/US_v._Nadeau.pdf>.

²⁹ მაგალითად, აშშ-ის ფედერალური წესები მტკიცებულებების შესახებ საქმის არსებით განხილვამდე მტკიცებულების დასაშვებობისას რელევანტურობის არსებობის მხოლოდ ძალიან ზოგად მოთხოვნებს აწესებს, რასაც შტატების უმრავლესობა იზიარებს. იხ.: Federal Rules of Evidence, Rule 401. Test for Relevant Evidence, <https://www.law.cornell.edu/rules/fre/rule_401>; Massachusetts Guide to Evidence, 2017 ed., Article IV, Section 401. <<http://www.mass.gov/courts/docs/sjc/guide-to-evidence/massguideto-evidence.pdf>>.

განხილვისათვის საკითხის გადაწყვეტისას სცდება შემოწმებას და შეფასების გარკვეულ ელემენტებს შეიცავს, რაც მტკიცებულებათა წინასწარი შეფასებაა.

რამდენიმე სიტყვით ურთიერთშეთავსებასა და საკმარისობაზე: მაღალი ალბათობის ხარისხის ერთ-ერთი ნიშანი – ურთიერთშეთავსება არ უნდა იყოს გაგებული როგორც მტკიცებულებათა სკრუპულოზური, შინაარსობრივი შედარება და ამის საფუძველზე მათი დასაშვებობის განსაზღვრა. საქმის მასალების მიღებისას წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე, რაღა თქმა უნდა, ეცნობა მათ (სწორედ ამას ემსახურება სსსკ-ის 83-ე მუხლის მე-6 ნაწილის მოთხოვნა, რომ სასამართლოს მხარეებმა სხდომის გამართვამდე არაუგვიანეს 5 დღისა მიაწოდონ საქმის მასალები), თუმცა არ ხდება ამ მტკიცებულებათა შინაარსობრივი გამოკვლევა სხდომაზე, მხარეთა მონაწილეობით. საქმეზე შესაძლოა არსებობდეს ერთი და იმავე გარემოების შესახებ შინაარსობრივად განსხვავებული, ერთმანეთის საწინააღმდეგო მტკიცებულებები, მაგრამ ისინი დასაშვები იყოს გამოსაკვლევად. მაგალითად, მოწმეთა გამოკითხვის ოქმები, მხარეთა მიერ ჩატარებული ექსპერტიზის დასკვნები³⁰ და სხვ. არსებითად საქმის განმხილველი მოსამართლის კომპეტენციაა მტკიცებულებათა შეფასებისას მათი შეთანხმებულობის განსაზღვრა, ერთი მტკიცებულების მიღება და მეორის უარყოფა (სსსკ-ის 82-ე მუხლის მე-3 ნაწილი; 273-ე მუხლის პირველი ნაწილი). ამიტომ წინასასამართლო სხდომაზე მტკიცებულებათა ურთიერთშეთავსებლობის გამო სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტა მხოლოდ იმ შემთხვევაში უნდა მოხდეს, თუ ეს თვისება აშკარად გამოხატულია, რაც გამორიცხავს წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის შესაძლებლობას, ალბათობის მაღალი ხარისხით დარწმუნდეს (*პრობაბლუ ცაუსტ³¹*), რომ ამ საქმეზე გამოტანილი იქნება გამამტყუნებელი განაჩენი. რაც შეეხება საკმარისობას, ეს საკითხი უკავშირდება მტკიცების საგანს (ფარგლებს). უპირველეს ყოვლისა, უნდა გაიმიჯნოს წინასასამართლო სხდომისა და საქმის არსებითად განხილვის მტკიცების ფარგლები. არსებითად განმხილველი მოსამართლისათვის განაჩენის დადგენისას სსსკ-ის 260-ე მუხლი განსაზღვრავს საკითხთა წრეს, რაც უკავშირდება პირის დამნაშავეობისა (ამავე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“-„გ“ ქვეპუნქტები) და სასჯელის დადგენას (შესაბამისად, „დ“-„ვ“ ქვეპუნქტები). ასევე, დამნაშავეობისა და სასჯელის საკითხებს მოიცავს მტკიცებულების ცნება, როდესაც განსაზღვრავს მტკიცებულებათა მიზნებს უშუალოდ სასამართლოსათვის (სსსკ-ის მე-3 მუხლის 23-ე ნაწილი). რაც შეეხება წინასასამართლო სხდომას, ამ სტადიაზე მტკიცების ფარგლები უფრო ვიწროდ უნდა გავიგოთ და მოვიზიაროთ მხოლოდ იმ გარემოებების დადგენა, რაც საკმარისია პირის დამნაშავეობის (მის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენის დადგენის) მაღალი ალბათობის ხარისხით დასკვნისათვის. წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე საქმის არსებითი განხილვისათვის გადაცემის საკითხის გადაწყვეტისას არ ეხება კვალიფიკაციისა და სასჯელის განსაზღვრის საკითხს.³² შესაბამისად, სსსკ-ის მე-3 მუხლის მე-12 ნაწილით განსაზღვრული მტკიცებულებათა საკმარისი ერთობლიო-

³⁰ თანამედროვე მიდგომები ექსპერტის დასკვნასთან დაკავშირებით იხილეთ, მაგალითად, *Beety V., Changing the Culture of Disclosure and Forensics*, 73 Wash. & Lee L. Rev. Online, 580, 2017, 580-594, <<http://scholarlycommons.law.wlu.edu/wlulr-online/vol73/iss2/3>>.

³¹ იხ. აშშ-ის სისხლის სამართლის პროცესის ფედერალური წესები: Federal Rules of Criminal Procedure. Rule 5.1.(f),(g), <https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/rule_5.1.>.

³² საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, ავტორთა კოლექტივი, მთავარი რედაქტორი გიორგაძე გ., თბ., 2015, 657-658.

ბა და იმავე მუხლის მე-13 ნაწილით გათვალისწინებული მტკიცებულებათა საჭირო ერთობლიობა განსხვავებული მოცულობისაა.

4.6.1. წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის განჩინება სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ და მისი გასაჩივრების წესი

სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-6 ნაწილის თანახმად, „თუ ბრალდების მხარის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები ალბათობის მაღალი ხარისხით არ იძლევა საფუძველს ვარაუდისათვის, რომ დანაშაული ამ პირმა ჩაიდინა, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე განჩინებით წყვეტს სისხლისსამართლებრივ დევნას.“ ზემოთ უკვე აღინიშნა, რომ წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის სახელმძღვანელო სტანდარტი მიმართულია პირის ბრალეულობაზე³³ და, შესაბამისად, აქცენტი სწორედ ბრალდების მხარის მიერ წარმოდგენილ მტკიცებულებათა ერთობლიობაზე გადადის, რასაც განაპირობებს, ზოგადად, მტკიცების პროცესის ამოცანები, ბრალმდებლის მტკიცების ტვირთი და ა.შ. როგორც განსახილველი საკანონმდებლო რეგულაციიდან ირკვევა, გადაწყვეტილებას სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე განჩინებით იღებს. კანონი არ განსაზღვრავს განჩინების ფორმას – წერილობითი უნდა იყოს ის, თუ ზეპირი. სასამართლო განხილვის ზოგად დებულებათა ერთ-ერთი ნორმა, სსსკ-ის 192-ე მუხლი, შეეხება სასამართლო სხდომაზე განჩინების გამოტანის წესს, რომელიც ასევე არაფერს ამბობს წერილობითი და ზეპირი განჩინების შესახებ. ამიტომ წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის მიერ სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ განჩინება შეიძლება ატარებდეს წერილობით ან ზეპირ ფორმას. პრაქტიკაში ხშირად გამოიყენება ე.წ. „საოქმო განჩინების“ წესი, როდესაც სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ განჩინებას წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე ზეპირი ფორმით მიიღებს, რაც აისახება სასამართლო სხდომის ოქმში და მოთხოვნის შემთხვევაში მზადდება ამ ოქმიდან ამონაწერი – საოქმო განჩინება. მსგავსი პრაქტიკა განპირობებული უნდა იყოს იმ მიზეზით, რომ გარდა საპროცესო ეკონომიკისა, რაც მიიღწევა დამოუკიდებელი წერილობითი დოკუმენტის შედგენის ნაცვლად ზეპირი გადაწყვეტილების პირდაპირ სასამართლო სხდომის ოქმში ასახვით, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე თავიდან ირიდებს განჩინებით მიღებული გადაწყვეტილების დეტალური დასაბუთების ვალდებულებას. ზეპირი განჩინების გამოცხადებისას და მისი სასამართლო სხდომის ოქმში ასახვისას განჩინებით მიღებული გადაწყვეტილება, ფაქტობრივად, არ შეიცავს გარემოებათა თანმიმდევრულ, სრულ დასაბუთებას და ხშირად შემოიფარგლება მხოლოდ სამართლებრივ ნორმათა მითითებით, რომელზე დაყრდნობით იქნა მიღებული გადაწყვეტილება. ასეთი პრაქტიკა არ არის გამართლებული: ა) წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის განჩინება სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ არა მხოლოდ კონკრეტული სტადიის, მთლიანად პროცესის შემაჯამებელი დოკუმენტია და, თავისი მნიშვნელობით, იგი მოითხოვს წერილობით

³³ იხ. ქვეთავი 4.6.

ფორმას; ბ) სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ განჩინების გასაჩივრების წესს ითვალისწინებს სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-6 ნაწილი და, შესაბამისად, განჩინება არსებითად დასაბუთებული უნდა იყოს, რაც უზრუნველყოფს გასაჩივრების სუბიექტის მიერ გასაჩივრების უფლების რეალიზების გარანტიებს: დასაბუთების მიხედვით გასაჩივრების სუბიექტი წყვეტს, ისარგებლოს თუ არა გასაჩივრების უფლებით და, გასაჩივრების შემთხვევაში, დასაბუთების მიხედვით ადგენს საჩივარს; გ) საჩივრის განმხილველი სასამართლოსათვის გასაჩივრებული განჩინების შემოწმებისას უდავოდ მნიშვნელოვანია იცოდეს, თუ რას ემყარება, რითაა დასაბუთებული წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის განჩინება³⁴. წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის განჩინება სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ უნდა ატარებდეს წერილობით ფორმას და დასაბუთებული უნდა იყოს. ასევე, სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე განჩინებით საქმეს გადაცემს არსებითი განხილვისათვის, ან უარს ამბობს არსებითი განხილვისათვის საქმის გადაცემაზე. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში პროცესი მთავრდება და, შესაბამისად, სისხლისსამართლებრივი დევნა წყდება. ამიტომ, თუ არ არსებობს კანონით გათვალისწინებული შესაბამისი საფუძველი, რომ დანაშაული ამ პირმა ჩაიდინა, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე განჩინებით უარს ამბობს არსებითი განხილვისათვის საქმის გადაცემაზე და წყვეტს სისხლისსამართლებრივ დევნას. შეჯამების სახით, სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-6 ნაწილის წინადადება უმჯობესია ჩამოყალიბდეს შემდეგი სახით: „თუ ბრალდების მხარის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები ალბათობის მაღალი ხარისხით არ იძლევა საფუძველს ვარაუდისათვის, რომ დანაშაული ამ პირმა ჩაიდინა, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე წერილობითი განჩინებით უარს ამბობს არსებითი განხილვისათვის ამ პირის საქმის გადაცემაზე და წყვეტს სისხლისსამართლებრივ დევნას. განჩინება დასაბუთებული უნდა იყოს. ...“.

გარკვეული თავისებურება აქვს მრავალბრალდებულის საქმეს. ამ შემთხვევაში წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე თანმიმდევრობით განიხილავს და წყვეტს კონკრეტული ბრალდებულის საკითხს მისი ბრალდების ნაწილში საქმის არსებითი განხილვისათვის გადაცემის ან გადაცემაზე უარის თქმისა და ამ კონკრეტული ბრალდებულის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ.³⁵ აღნიშნულს არსებითი მნიშვნელობა აქვს. შესაძლოა, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლემ მრავალბრალდებულის საქმეზე მიიჩნიოს, რომ ერთი ბრალდებულის მიმართ არსებობს საფუძველი, საქმე არსებითი განხილვისათვის გადაეცეს, ხოლო სხვა ბრალდებულების მიმართ ასეთი საფუძველი არ არსებობს. ამ შემთხვევაში საქმე არსებითი განხილვისათვის გადაეცემა მხოლოდ ერთი ბრალდებულის ბრალდების ფარგლებში, ხოლო დანარჩენი ბრალდებულების მიმართ მიიღება გადაწყვეტილება (ყველა ბრალდებულის მიმართ სათითაოდ) სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ. აღნიშნული განჩინების გასაჩივრებისას (გასაჩივრების პროცედურის შესახებ ვრცლად იხილეთ მომდევნო აბზაცში) პროკუ-

³⁴ აღნიშნულთან დაკავშირებით იხილეთ, მაგალითად, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიის გადაწყვეტილებები, სადაც მოსამართლეები სწორედ განჩინების დასაბუთების მნიშვნელობაზე მიუთითებენ: <<http://library.court.ge/judgements/92312015-05-07.pdf>>, <<http://library.court.ge/judgements/35582017-03-07.pdf>>.

³⁵ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, ავტორთა კოლექტივი მთავარი რედაქტორი გიორგიძე გ., თბ., 2015, 657-658.

რორმა საჩივარში ზუსტად უნდა მიუთითოს, რომელი ბრალდებულ(ებ)ის საკითხს ასაჩივრებს. სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის მიერ საჩივრის დაკმაყოფილებისა და წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის განჩინების გაუქმება საქმის მხოლოდ იმ ნაწილის გადაცემას გამოიწვევს არსებითი განხილვისათვის, რომელიც საჩივარში მითითებულ ბრალდებულებს შეეხება. მრავალბრალდებულის საქმეზე ბრალდებულების მიმართ ზემოგანხილული საკითხის სხვადასხვაგვარად გადაწყვეტა არ საჭიროებს სისხლის სამართლის საქმეთა გამოყოფას.

წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის განჩინება სისხლისამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ ერთჯერადად შეიძლება გასაჩივრდეს სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიაში. გასაჩივრების სუბიექტად ამ შემთხვევაში ბრალმდებელი უნდა იქნეს მოაზრებული (სსსკ-ის 107-ე მუხლის პირველი ნაწილი). სწორედ პროკურორის ინტერესია, რომ გადალახოს წინასასამართლო სხდომის სტადია, მიაღწიოს საქმის არსებით განხილვას და მტკიცებულებათა გამოკვლევის შედეგად დაარწმუნოს საქმის არსებითად განმხილველი სასამართლო ბრალდებულის ბრალეულობაში (ბრალდების მტკიცების ტვირთი). ამ ინტერესის საწინააღმდეგო გადაწყვეტილებაა წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის განჩინება ალბათობის მაღალი ხარისხის ვარაუდის არარსებობის საფუძველზე სისხლისამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ. გასაჩივრების პროცედურებთან დაკავშირებით აქტიურად განიხილება სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის კომპეტენცია. სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-6 ნაწილის თანახმად: „წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის განჩინების გაუქმების შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგია საქმეს უბრუნებს გასაჩივრებული გადაწყვეტილების მიმღები რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს თავმჯდომარეს, რომელიც საქმის მიღებიდან 5 დღის ვადაში უბრუნველყოფს წინასასამართლო სხდომის გამართვას ამ კოდექსის 220-ე მუხლით გათვალისწინებული საკითხების გადასაწყვეტად“. სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის სახელმძღვანელო სტანდარტად ამ შემთხვევაში, ასევე, სსსკ-ის მე-3 მუხლის მე-12 ნაწილით გათვალისწინებული ალბათობის მაღალი ხარისხი უნდა იყოს. წინასასამართლო სხდომის მოსამართლის განჩინების ძალაში დატოვების ან გაუქმების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის მოსამართლე უნდა დაეყრდნოს იმ მტკიცებულებათა ერთობლიობას, რომელიც წინასასამართლო სხდომის შედეგად დასაშვებ მტკიცებულებებად იქნა ცნობილი და მხედველობაში არ უნდა მიიღოს მტკიცებულებები, რომლებიც წარდგენილი იყო წინასასამართლო სხდომაზე, მაგრამ დაუშვებლად ცნო სასამართლომ. განსხვავებული შემთხვევაა, როდესაც სასამართლო ერთობლივი საჩივრ(ებ)ით განიხილავს მტკიცებულებათა დაუშვებლად ცნობისა და სისხლისამართლებრივი დევნის შეწყვეტის საკითხებს. აქ თანმიმდევრობით უნდა იმსჯელოს სასამართლომ ჯერ დაუშვებლად ცნობილ მტკიცებულებათა დასაშვებობაზე, ხოლო შემდეგ, საბოლოოდ, დასაშვებად ცნობილ მტკიცებულებათა ერთობლიობის საფუძველზე გადაწყვიტოს სისხლისამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ განჩინების ძალაში დატოვების ან გაუქმების საკითხი. სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება (სსსკ-ის 107-ე მუხლის მე-3 ნაწილი). სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის განჩინება წინასასამართლო სხდომის გასაჩივრებული განჩინების გაუქმების შესახებ მოიცავს და გულისხმობს, რომ საქმე არსებითი განხილვისათვის უნდა გადაეცეს. ამიტომ, რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს განჩინების გაუქმების შემთხვე-

ვაში, სსსკ-ის 220-ე მუხლით გათვალისწინებული საკითხების გადასაწყვეტად საქმის სასამართლოს თავმჯდომარისათვის დაბრუნებისას ხელახალი (განახლებული) წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე წევრებს მხოლოდ საქმის არსებითი განხილვისათვის მომზადების საკითხებს, მაგრამ ხელახლა არ მსჯელობს საქმის არსებითი განხილვისათვის გადაცემის შესახებ. შესაბამისად, არ დგება საჭიროება, რომ ხელახალი წინასასამართლო სხდომისათვის საქმე სხვა მოსამართლეს გადაეცეს (მაგალითად, როგორც ეს მოწესრიგებულია პროკურორთან მიმართებით – სსსკ-ის 108-ე მუხლის პირველი ნაწილი). ხელახალი წინასასამართლო სხდომა შესაძლოა ჩაატაროს იმავე ან სხვა მოსამართლემ. თუმცა წინასასამართლო სხდომის სტადიაზე ნებისმიერი სახით ჩართულ (წინასასამართლო სხდომა, საჩივრის განხილვის სხდომა, ხელახალი წინასასამართლო სხდომა) ყველა მოსამართლეზე (სხდომის მდივანზე) უნდა გავრცელდეს სსსკ-ის 59-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული წესი, რაც გამორიცხავს აღნიშნული მოსამართლის (სხდომის მდივნის) ამ სისხლის სამართლის საქმეში შემდგომ მონაწილეობას.

5. დასკვნა

წინასასამართლო სხდომასთან დაკავშირებული პრობლემატიკის ანალიზის შედეგად ცხადია, რომ, ცალკეული საკითხების თვალსაზრისით კანონმდებლობა დახვეწას საჭიროებს, ხოლო სასამართლო პრაქტიკა უნდა განზოგადდეს და უზრუნველყოფილი იყოს მისი ერთგვაროვნება. იმედია, ნაშრომში მოყვანილი მოსაზრებები და წინადადებები გარკვეულ წვლილს შეიტანს კანონმდებლობისა და პრაქტიკის სრულყოფაში.

ბიბლიოგრაფია

1. საქართველოს კონსტიტუცია, 24/08/1995.
2. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, 04/11/1950.
3. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, 09/10/2009.
4. *აქუბარდია ი.*, დაცვის ხელოვნება, თბ., 2011, 158-166.
5. *გიორგაძე გ. (მთ. რედ.)*, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბ., 2015, 653, 654, 657-658.
6. *გოგშელიძე რ. (რედ.)*, ავტორთა კოლექტივი, სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილი, თბ., 2008, 65.
7. დაცვის უფლების ქმედითობა სისხლის სამართლის პროცესში: მტკიცებულებათა დაუშვებლად ცნობაზე შუამდგომლობის უფლება სასამართლო განხილვის ნებისმიერ ეტაპზე, "კონსტიტუციის 42-ე მუხლი", 2013.
8. *თუმანიშვილი გ.*, სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, თბ., 2014, 241.
9. *მამაცაშვილი მ., მათიაშვილი მ., ლორია ა., ჭელიძე თ.*, პირდაპირი დაკითხვა, ჯვარედინი დაკითხვა (სახელმძღვანელო იურისტებისათვის), 2013, 145-150.
10. *ჩომახაშვილი ქ., თომაშვილი თ., ძეგნიაური გ., ოსევაშვილი ს., პატარიძე მ.*, მტკიცებულებები სისხლის სამართლის პროცესში, ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო, თბ., 2016, 28-41.

11. *ჩხეიძე ი.*, მტკიცებულებათა დასაშვებობის პრობლემა სისხლის სამართლის პროცესში, თბ., 2010, 68-81.
12. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2017 წლის 27 თებერვლის განჩინება: <<http://library.court.ge/judgements/35582017-03-07.pdf>>.
13. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2016 წლის 20 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე №1გ/1614-16w, <<http://library.court.ge/judgements/98182016-10-24.pdf>>.
14. კონსტიტუციური სარჩელი №821, <<http://constcourt.ge/ge/court/sarchelebi>>.
15. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2016 წლის 22 აპრილის განჩინება საქმეზე №1გ/730-16, <<http://library.court.ge/judgements/68312016-10-27.pdf>>.
16. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2016 წლის 18 მარტის განჩინება საქმეზე №1გ/429, <<http://library.court.ge/judgements/97162016-03-23.pdf>>.
17. იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს 2016 წლის 19 თებერვლის №1/85 გადაწყვეტილება, <<http://hcoj.gov.ge/files/pdf%20გადაწყვეტილებები/გადაწყვეტილებები%202016/85-2016.pdf>>.
18. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის 2015 წლის 2 ნოემბრის განჩინება #1გ/1721-15, <<http://library.court.ge/judgements/49452015-11-06.pdf>>.
19. 2015 წლის 16 სექტემბრის განჩინება საქმეზე #1გ/1389, <<http://library.court.ge/judgements/38692015-09-18.pdf>>.
20. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამომიებო კოლეგიის განჩინება, <<http://library.court.ge/judgements/92312015-05-07.pdf>>.
21. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საგამომიებო კოლეგიის 2014 წლის 10 აპრილის №1გ/355 განჩინება, <<http://library.court.ge/judgements/89862014-04-29.pdf>>.
22. Federal Rules of Criminal Procedure, <<https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp>>.
23. Federal Rules of Evidence, <<https://www.law.cornell.edu/rules/re>>.
24. Massachusetts Guide to Evidence, 2017 Edition, <<http://www.mass.gov/courts/docs/sjc/guide-to-evidence/massguidetoevidence.pdf>>.
25. U.S. Code №3161 – Time limits and exclusions, <<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/3161>>.
26. *Montz C.L.*, Trial Objections from Beginning to End: The Handbook for Civil and Criminal Trials, 29 Pepp. L. Rev. Iss. 2 (2002), 13-15, <<http://digitalcommons.pepperdine.edu/plr/vol29/iss2/1>>.
27. Opinion on the Status of Illegally Obtained Evidence in Criminal Procedures in the Member States of the European Union, <http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/cfr_cdf_opinion3_2003_en.pdf>.
28. *Manela S S.*, Motions in Limine: On the Threshold of Evidentiary Strategy, Arent Fox Washington, D.C., 2003, 1-10, <<http://apps.americanbar.org/labor/lel-aba-annual/papers/2003/strategic.pdf>>.
29. *Beety V.*, Changing the Culture of Disclosure and Forensics, 73 Wash. & Lee L. Rev. Online 580, 2017, 580-594, <<http://scholarlycommons.law.wlu.edu/wlulr-online/vol73/iss2/3>>.
30. *Трубникова Т.В.*, Правила доказывания и принятия решений в уголовном процессе в механизме гарантирования каждому права на судебную защиту. Жур. «Вестник Томского государственного университета». 2012, №354, 143-149.
31. *Шестакова Л.А.*, Правовой анализ практики Европейского суда по правам человека по уголовным делам, связанным с нарушением принципа справедливого судебного разбирательства. Жур. «Основы экономики, управления и права». 2012, №1(1), 172-179.
32. US v. Nadeau (2010), <[http://federalevidence.com/pdf/2010/03-Mar/US v. Nadeau.pdf](http://federalevidence.com/pdf/2010/03-Mar/US_v._Nadeau.pdf)>.